

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

BOLIGVALG OG
RETTEN TIL ET
SELVSTÆNDIGT
LIV FOR
MENNESKER
MED HANDICAP

**BOLIGVALG OG RETTEN TIL ET SELVSTÆNDIGT LIV
FOR MENNESKER MED HANDICAP**

Ligebehandlingsafdelingen, Institut for Menneskerettigheder

Ansvarlig: ligebehandlingschef Nikolaj Nielsen

Forfattere: Katrine Wamsler, Sidsel Engmann Juul, Nikolaj Nielsen

Tak til de mange kommunale sagsbehandlere, der har stillet deres viden til rådighed i rapportens tilblivelse.

e-ISBN: 978-87-7570-0066

Forsidefoto: Nils Meilvang/Ritzau Scanpix

Layout: Hedda Bank

© 2021 Institut for Menneskerettigheder

Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution

Wilders Plads 8K

1403 København K

Telefon 32 69 88 88

www.menneskeret.dk

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikkekommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.

Læs mere om tilgængelighed på: www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

SUMMARY	5
KAPITEL 1 – SAMMENFATNING OG ANBEFALINGER	7
1.1 RAPPORTEN KORT FORTALT	7
1.2 RAPPORTENS HOVEDFUND	8
1.3 ANBEFALINGER	8
KAPITEL 2 – INTRODUKTION	9
2.1 FORMÅL MED UNDERSØGELSEN	9
2.2 HANDICAPBEGREBET	9
2.3 RETTEN TIL ET SELVSTÆNDIGT LIV	10
2.4 BOTILBUD I DANMARK	10
2.5 KOMMUNERNES ROLLE SOM MYNDIGHED OG DRIFTSHERRE	11
KAPITEL 3 – RETTEN TIL ET SELVSTÆNDIGT LIV	12
3.1 MULIGHEDEN FOR AT VÆLGE EGEN BOLIG OG BOFORM	12
3.2 VALGET AF BOFORM OG INKLUSION I LOKALSAMFUNDET	13
3.3 ADGANG TIL STØTTE I HJEMMET	14
KAPITEL 4 – LOVGIVNINGEN OM BOTILBUD	15
4.1 SERVICELOVEN – ET SKIFT I DANSK HANDICAPPOLITIK	15
4.2 TYPER AF BOTILBUD OG BOTILBUDSLIGNENDE BOLIGER	16
4.2.1 MIDLERTIDIGE BOTILBUD	16
4.2.2 VARIGE BOFORMER	16
4.2.3 FORSKELLEN MELLEM ET BOTILBUD OG EN ALMEN BOLIG	17
4.2.4 FRITVALGSORDNINGEN	18
4.2.5 FORSYNINGSANSVAR	18
4.3 RETTEN TIL INDIVIDUEL STØTTE	19
KAPITEL 5 – SELVBESTEMMELSE OG VISITATION TIL BOTILBUD	21
5.1 METODE	21
5.1.1 DATAINDSAMLING	21
5.1.2 DELTAGELSE AF KOMMUNER	21
5.1.3 BESVARELSER	22

5.2 DEN KOMMUNALE VISITATION I PRAKSIS	22
5.2.1 RETTEN TIL SELV AT VÆLGE SIN BOLIG	23
5.2.2 GEOGRAFI OG HANDLEKOMMUNE	27
5.2.3 NABOSKAB	31
5.2.4 VENTETID	33
5.2.5 TRANSPARENS I AFGØRELSER	34
5.3.6 BETYDNINGEN AF BORGERENS PRÆFERENCER	36
5.3.7 INDFLYDELSESRIGE FAKTORER FOR ENDELIGT TILBUD	38
KAPITEL 6 – MENNESKERETLIGE PERSPEKTIVER OG ANBEFALINGER	42
6.1 ADSKILLELSE AF BOLIG OG STØTTE	43
6.2 VALGFRIHED TIL MIDLERTIDIGE BOTILBUD	45
BILAG	47
BILAG 1: SPØRGESKEMA	47
LITTERATURLISTE	58
NOTER	62

SUMMARY

People with disabilities often need support to be able to live an independent life. According to Article 19 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, an independent life entails influence and self-determination in connection with one's choice of home, fellow residents and support options at home.

When a person with a disability seeks help to find a home and to have his or her support needs covered, the municipality's caseworkers launch a referral process. They identify the citizen's need for support and then visit one or more suitable homes that can meet these needs. If the citizen has a minor need for support, he or she can be referred to an independent home, for example in a community of flats, a co-housing association or accessible housing. If, on the other hand, the citizen has a significant need for support, he or she will typically be referred to a residential institution for people with disabilities. This means that the citizen gets his or her own home in a place where several citizens with greater support needs live together. Here, the residents share a staff and typically common areas such as living room, dining room, kitchen and outdoor areas.

In Denmark, many people with disabilities can decide for themselves where they want to live. However, there is also a significant proportion who have little opportunity to choose their own home on an equal footing with the rest of the population. When asked about citizens' freedom of choice regarding housing, more than a third of caseworkers in Danish municipalities say that people with a disability have little opportunity to choose between different types of housing.

1.1 THE REPORT IN BRIEF

With this report, which consists of two parts, the Danish Institute for Human Rights focusses on the right to choose one's own home for people who, due to a disability, have a need for support.

In part one, we review the rules that apply to referral to housing, including the opportunities in Danish legislation to choose between different types of housing.

In part two, we present the results of a questionnaire survey on the freedom of choice in connection with referral to housing for people with disabilities. This part is based on 230 responses from caseworkers in Danish municipalities.

1.2 MAIN FINDINGS

Despite the political intention to separate housing and support, this study reveals continued confusion. While many people with disabilities and extensive need for support can choose between different types of housing, there is still a significant proportion who have little freedom of choice. The degree of support required still plays a significant role in where and how they end up living. In addition, many citizens are limited by their home municipality, as they have little opportunity to choose a different home than the one offered by the municipality.

Both the Consolidation Act on Social Services and the Act on Social Housing and Subsidised Dwellings in Private Housing Cooperatives allow people who have been referred to a long-term residential institution for people with disabilities to choose between homes. However, the housing offer must meet several criteria before the citizen can be offered a place there. These criteria, combined with the fact that there are very few vacancies, that residential institutions for people with disabilities are targeted at specific groups, and that several municipalities have local policies for the area, limit the freedom of choice. Furthermore, persons who have been referred to a temporary housing offer in residential institutions for people with disabilities have no freedom of choice.

1.3 RECOMMENDATIONS

The Danish Institute for Human Rights has the following recommendations, which are meant to strengthen the protection of the right to an independent life for people with disabilities:

1. That the Ministry of Social Affairs and Senior Citizens takes steps to amend the Consolidation Act on Social Services and related legislation to ensure that the choice of housing is effectively separated from the allocation of support, which should include:
 - continuing the phasing out of section 108 of the Consolidation Act on Social Services on long-term residential housing offers, instead designating and constructing housing for people with disabilities in accordance with the Act on Social Housing and Subsidised Dwellings in Private Housing Cooperatives.
 - ensuring that people with extensive support needs are guaranteed a right to bring along their individually measured support when changing housing.
 - ensuring that people with disabilities who need extensive support have the right to a say when it comes to who should help them and when.
2. That the free choice scheme is extended so that it also applies to temporary housing offers in residential institutions for people with disabilities pursuant to section 107 of the Consolidation Act on Social Services.

KAPITEL 1

SAMMENFATNING OG ANBEFALINGER

Mange mennesker med en funktionsnedsættelse har behov for støtte for at kunne leve et selvstændigt liv. Et selvstændigt liv indebærer i henhold til handicapkonventionens artikel 19 indflydelse og selvbestemmelse i forbindelse med valg af bolig, og hvem man vil bo sammen med, samt støttemuligheder i eget hjem.

Når en person med funktionsnedsættelse søger hjælp til at finde en bolig og få dækket sit støttebehov, starter en visitationsproces hos kommunens sagsbehandlere. Disse sagsbehandlere udmåler og vurderer borgerens behov for støtte og visiterer derefter til en eller flere egnede boliger, som kan tilgodese borgerens støttebehov. Hvis borgeren har et mindre støttebehov, kan vedkommende visiteres til en selvstændig bolig, eksempelvis i et opgangsfællesskab, bofællesskab eller en handicapbolig. Hvis borgeren derimod har et betydeligt støttebehov, vil der ofte være tale om visitation til et botilbud. Det betyder altså, at borgeren får sin egen bolig på et sted, hvor flere borgere med større støttebehov bor på samme matrikel. Her deles beboerne om det samme personale og ofte også om fællesarealer såsom dagligstue, spisestue, køkken og udearealer.

I Danmark har mange personer med funktionsnedsættelse mulighed for at få indflydelse på, hvor de ønsker at bo. Dog er der også en væsentlig andel, som har ringe mulighed for at vælge deres bolig på lige fod med resten af befolkningen. Adspurgte om borgernes valgfrihed angående bolig svarer flere end en tredjedel af sagsbehandlere i danske kommuner, at personer med en funktionsnedsættelse kun har ringe mulighed for at vælge mellem forskellige botilbud.

1.1 RAPPORTEN KORT FORTALT

Med denne undersøgelse, som består af to dele, sætter Institut for Menneskerettigheder fokus på retten til at vælge sin egen bopæl for personer, der grundet en funktionsnedsættelse har et støttebehov.

I den første del gennemgår vi de regler, der gælder for visitation til botilbud, herunder mulighederne i dansk lovgivning for at vælge sin bopæl og boform.

I den anden del præsenterer vi resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse om valgfriheden ved visitation til botilbud for personer med en funktionsnedsættelse. Denne del er baseret på 230 besvarelser fra sagsbehandlere i danske kommuner.

1.2 RAPPORTENS HOVEDFUND

På trods af den politiske intention om at adskille bolig og støtte viser denne undersøgelse en fortsat sammenblanding. Mens mange mennesker med en funktionsnedsættelse, som har et omfattende støttebehov, har mulighed for at vælge mellem forskellige botilbud, er der dog fortsat en væsentlig andel, som har ringe valgfrihed. Borgerens støttebehov spiller en betydelig rolle for, hvor og hvordan de kommer til at bo. Desuden er mange borgere begrænsede af, hvilken kommune de bor i, da de har ringe muligheder for at vælge et andet botilbud end kommunens eget.

Lovgivningen giver mulighed for, at personer, der er visiteret til et længerevarende botilbud, frit kan vælge mellem boliger efter både serviceloven og almenboligloven. Der er dog en række kriterier, som botilbuddet skal opfylde, før borgeren kan tilbydes en plads i det givne botilbud. Disse kriterier kan, kombineret med at der er meget få ledige pladser, at botilbud er målrettet bestemte målgrupper, samt at flere kommuner har lokale politikker for området, begrænse valgfriheden for borgeren. Desuden gælder denne valgfrihed ikke for personer, der er visiteret til et midlertidigt botilbud.

1.3 ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder har følgende anbefalinger med henblik på at styrke beskyttelsen af retten til et selvstændigt liv for mennesker med en funktionsnedsættelse:

1. At Social- og Ældreministeriet tager initiativ til at ændre serviceloven og relateret lovgivning, så det sikres, at valg af bolig reelt adskilles fra tildeling af støtte, herunder:
 - at fortsætte udfasningen af servicelovens § 108 om længerevarende boliger og i stedet anvise og opføre boliger til mennesker med handicap efter (almen)boliglovgivningens regler,
 - at mennesker med omfattende støttebehov sikres en ret til at medtage den individuelt udmålte støtte ved skift af botilbud/boligform, samt
 - at sikre mennesker med handicap, der har brug for omfattende støtte, retten til at have indflydelse på, hvem der skal hjælpe dem og hvornår.
2. At fritvalgsordningen udvides, så den også gælder for midlertidige botilbud efter servicelovens § 107.

KAPITEL 2

INTRODUKTION

Mennesker med en funktionsnedsættelse har ret til et selvstændigt liv, herunder til at vælge bopæl, hvem de vil bo sammen med, samt selv at kunne vælge boform på lige fod med andre. Det følger af artikel 19 i FN's handicapkonvention. Bestemmelsen rummer en forpligtelse til at sikre en gradvis udvikling af samfundet, så mennesker med en funktionsnedsættelse generelt kan leve et selvstændigt liv, og så en funktionsnedsættelse ikke bliver afgørende for, hvor man skal bo, og hvem man skal bo sammen med.

Danmark er derfor forpligtet til at sikre en udvikling i retning af, at mennesker med handicap selv kan vælge deres bopæl og boform og ikke er tvunget til at bo i institutioner eller institutionslignende boformer.

2.1 FORMÅL MED UNDERSØGELSEN

Institut for Menneskerettigheder vil med denne rapport undersøge følgende:

- Hvordan visiterer sagsbehandlere i danske kommuner til botilbud?
- Hvordan er retten til et selvstændigt liv, herunder retten til valg af bolig og boligform på lige fod med andre, beskyttet i dansk sociallovgivning og i kommunernes visitationspraksis?

Rapporten afsluttes med en række anbefalinger til, hvordan retten til selv at vælge bopæl og boform kan styrkes, uanset behovet for hjælp og støtte.

2.2 HANDICAPBEGREBET

FN's handicapkonvention hviler på et handicapbegreb og en række principper, der skal sikre, at netop mennesker med en funktionsnedsættelse i praksis får sikret deres rettigheder på lige fod med andre inden for alle samfundsområder – også boligområdet.

Med vedtagelsen af FN's handicapkonvention i 2006 blev det relationelle eller sociale handicapbegreb cementeret i en international sammenhæng. Handicapkonventionen hviler på en relationel forståelse af handicap, hvor handicappet opstår i relationen mellem en funktionsnedsættelse og forskellige barrierer i samfundet. Tidligere tiders opfattelse af funktionsnedsættelse som en fejl eller mangel ved den enkelte er dermed erstattet af et fokus på de barrierer i samfundet, som personer med forskellige funktionsnedsættelser oplever.

Handicapbegrebet fremgår af konventionens artikel 1. Her står, at konventionen omfatter personer med:

” en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre.

Den menneskeretlige tilgang tager således udgangspunkt i at fjerne barrierer for mennesker med en funktionsnedsættelse og indrette samfundet på en måde, som sikrer, at så mange mennesker som muligt kan deltage på lige fod, uanset deres funktionsnedsættelse.

I Danmark benytter mange stadig begrebet 'handicap', selvom flere også er begyndt at bruge 'funktionsnedsættelse'. Vi vil i denne rapport gøre brug af termen funktionsnedsættelse, når det handler om den objektivt konstaterbare funktionsnedsættelse, som kan være psykisk, sensorisk, fysisk eller kognitiv. Derimod anvender vi begrebet handicap til at beskrive den tilstand af begrænsede udfoldelsesmuligheder, som kan opstå i relationen mellem en person med en funktionsnedsættelse og et samfund, der ikke er indrettet til at modsvare den enkeltes behov og krav.¹

2.3 RETTEN TIL ET SELVSTÆNDIGT LIV

Retten til et selvstændigt liv rummer tre elementer: 1) et frit valg af bopæl på lige fod med andre, uanset funktionsevne, 2) et liv med den nødvendige individuelle støtte i hjemmet uden at være underlagt en institutionel kultur eller institutionelle omgivelser og med støtte til at kunne deltage i og blive en del af lokalsamfundet og 3) en ret til, at tilbud og faciliteter i lokalsamfundet er tilgængelige for mennesker med en funktionsnedsættelse.

Emnet for denne rapport er afgrænset til det første element af retten til et selvstændigt liv. Vi fokuserer på perioden, før en borger flytter til en ny bolig. Det er derfor valgfriheden i selve visitationsprocessen til et botilbud, vil vi have i fokus.

I denne rapport ser vi på den undergruppe af personer, der søger en plads i et botilbud og får tildelt dette på grund af en eller flere funktionsnedsættelser. Det er derfor udelukkende visitation til boliger under servicelovens § 107 (botilbud til midlertidigt ophold), servicelovens § 108 (længerevarende botilbud) og almenboliglovens § 105 (almen ældre- og handicapvenlig bolig), vi vil have i fokus.

2.4 BOTILBUD I DANMARK

I Danmark bor ca. 24.000 voksne mennesker i et botilbud.² Det er en gruppe mennesker med mange forskellige problemstillinger og omfatter både mennesker med fysiske, kognitive og psykiske funktionsnedsættelser. Nogle bor i et botilbud, hvor der er pædagogisk eller sundhedsfagligt personale døgnet rundt. Andre bor i botilbud, hvor de kun modtager støtte i dagtimerne. Fælles for denne gruppe er, at de i deres hverdag har et betydeligt støttebehov.³

I Danmark findes der ca. 1.500 botilbud for voksne. Tallet omfatter både tilbud efter serviceloven: længerevarende botilbud (§ 108) og midlertidige botilbud (§ 107), samt tilbud efter almenboligloven: botilbudslignende tilbud (primært § 105).⁴ I denne rapport omtaler vi alle boformer efter disse tre paragraffer som botilbud.

Et botilbud består ofte af flere afdelinger, som kan ligge klods op ad hinanden eller være placeret i forskellige byer. De ca. 1.500 botilbud i Danmark er fordelt på ca. 2.700 afdelinger. I gennemsnit er der 12 døgnopholdspladser per afdeling i danske botilbud. Tallene dækker over stor variation, idet flere end hver tredje botilbudsafdeling har flere end 11 pladser til døgnophold.⁵ Næsten alle botilbuddene efter almenboligloven er kommunalt ejede, mens et flertal af botilbuddene efter serviceloven er ejet af private, fonde eller er selvejende, og kun lidt flere end hver tredje er kommunalt ejede.⁶

2.5 KOMMUNERNES ROLLE SOM MYNDIGHED OG DRIFTSHERRE

Efter strukturreformen i 2007 overgik ansvaret for det specialiserede socialområde fra amterne til kommunerne. I dag findes der botilbud til voksne med støttebehov i næsten alle landets kommuner. Hvis der tages højde for indbyggertal, er der relativt færre pladser omkring hovedstaden.⁷ Der er generelt store kommunale forskelle på botilbudsområdet. Eksempelvis er der forskel på, hvor mange af kommunens borgere der bor i et botilbud, ligesom den gennemsnitlige udgift for at tilbyde en plads i et botilbud til en borger varierer meget. Der er desuden stor forskel på, hvor mange penge kommunerne bruger på botilbudsområdet, også når der er taget højde for deres indbyggertal.⁸

Botilbudsområdet er kendetegnet ved, at kommunerne handler med botilbudspladser på tværs af kommunegrænser. En botilbudsmodtager kan eksempelvis bo i et botilbud, der drives af en anden part end borgerens egen handlekommune. Næsten 40 pct. af landets beboere i botilbud, svarende til cirka 9.500 personer, bor i en anden kommune end den kommune, som har pligt til at yde hjælp til borgeren efter lov om social service.⁹

På den måde har enhver kommune flere roller at spille på botilbudsområdet. Som **myndighed** er kommunen ansvarlig for at hjælpe sine borgere ved at visitere til et botilbud eller yde støtte i borgerens eget hjem. Kommunen kan enten gøre brug af kommunens egne botilbud eller købe botilbudspladser i andre kommuner eller i den regionale eller private sektor. Som **driftsherre** kan kommunen udbyde botilbudspladser til egne eller andre kommuners borgere.

Der er tidligere blevet påvist en sammenhæng mellem kommunernes beslutninger som hhv. driftsherrer og myndigheder.¹⁰ Des flere botilbudspladser en kommune udbyder målt pr. indbygger, des flere botilbudspladser forbruger den også. Dette kan dels betyde, at kommunerne opbygger en kapacitet af pladser for at modsvare et behov blandt kommunens borgere, dels kan det være udtryk for, at kommunen bruger flere pladser, dvs. tilbyder flere pladser til borgere, hvis kommunen selv står for driften af flere botilbudspladser.¹¹ Et flertal af landets kommuner har desuden en politik om at anvende kommunens egne botilbud i de tilfælde, hvor borgerens behov vil kunne dækkes lige så godt internt som eksternt.¹²

KAPITEL 3

RETTE TIL ET SELVSTÆNDIGT LIV

Mennesker med handicap har gennem historien haft meget begrænset indflydelse på deres eget liv, og de har i vidt omfang levet i dyb afhængighed af deres familie eller i isolation, gemt væk fra resten af samfundet på store institutioner.¹³ Fra 1800-tallet og frem til 1970'erne og 1980'erne levede mange mennesker med en funktionsnedsættelse i Danmark i en lukket verden på store centralinstitutioner, hvor dagligdagen var præget af regler og rutiner, et yderst begrænset privatliv og ingen eller ringe kontakt med det omgivende samfund.¹⁴

Handicapkonventionen,¹⁵ herunder særligt konventionens artikel 19, gør op med denne historiske tilgang til mennesker med handicap præget af isolation fra omverdenen og lægger op til strukturelle ændringer af samfundet. Efter artikel 19 skal deltagerstaterne anerkende, at mennesker med handicap har ret til at leve et selvstændigt liv, hvor de inkluderes og kan deltage i samfundet med den samme indflydelse på deres eget liv og med de samme valgmuligheder, som mennesker uden handicap har. Deltagerstaterne er i den forbindelse forpligtede til at vedtage såkaldte passende foranstaltninger, herunder lovgivningsmæssige og administrative foranstaltninger, der kan sikre, at der sker en gradvis udvikling, så mennesker med handicap med tiden reelt bliver ligestillet og kan leve selvstændige liv på lige fod med andre. I videst mulige udstrækning skal deltagerstaterne inden for de ressourcer, som staten har til rådighed, sikre en fremadskridende udvikling, der medfører, at retten til et selvstændigt liv bliver virkeliggjort for mennesker med handicap.¹⁶

3.1 MULIGHEDEN FOR AT VÆLGE EGEN BOLIG OG BOFORM

Et vigtigt element, der er med til at sikre et selvstændigt liv for mennesker med handicap, er, at denne gruppe på lige fod med andre skal have mulighed for at vælge deres bopæl, herunder hvor og med hvem de vil bo. Dette indebærer, at mennesker med handicap skal have mulighed for at vælge mellem forskellige boligformer og boligtyper, ligesom andre mennesker uden handicap i samfundet kan. Desuden må ingen på grund af en funktionsnedsættelse være tvunget til at leve i en bestemt boform.¹⁷

Deltagerstaterne skal i den forbindelse sikre, at de ønsker og præferencer, som den enkelte person med handicap har, altid tages i betragtning og respekteres så vidt muligt, som det sker for andre personer uden handicap, når de vælger bopæl og eventuelle bofæller. Nogle mennesker med handicap vil i denne forbindelse

kunne have behov for støttet beslutningstagning, så de kan forstå og foretage deres egne valg. Andre kan have brug for støtte til at gøre deres præferencer og valg forståelige.¹⁸

Hvis boligvalget for mennesker med handicap begrænses af, at det alene er muligt at yde den nødvendige støtte inden for bestemte boformer eller institutioner, er dette ikke i overensstemmelse med retten til et selvstændigt liv efter handicapkonventionens artikel 19.¹⁹ Det følger af denne bestemmelse, at mennesker med handicap har ret til støtte i deres eget hjem og i det lokalmiljø, de bor i. Mennesker med handicap må altså ikke isoleres og segregeres på grund af deres støttebehov.

3.2 VALGET AF BOFORM OG INKLUSION I LOKALSAMFUNDET

Deltagerstaternes forpligtelse til at sikre, at ingen på grund af deres funktionsnedsættelse er forpligtede til at leve i en bestemt boform, samt endemålet i artikel 19 om et selvstændigt liv for mennesker med handicap præget af inklusion indebærer, at livet skal leves uden for institutioner i alle former.²⁰

For at opfylde denne forpligtelse skal deltagerstaterne igangsætte en proces, som starter med, at institutioner eller boformer med institutionslignende træk afskaffes, og som først afsluttes, når mennesker med handicap ikke længere oplever, at deres funktionsnedsættelse udgør en begrænsning på boligmarkedet. FN's højkommissær for menneskerettigheder har beskrevet bevægelsen væk fra institutionalisering således: "a process that provides for a shift in living arrangements for persons with disabilities, from institutional and other segregating settings to a system enabling social participation where services are provided in the community according to individual will and preference."²¹

Der findes imidlertid ingen internationalt accepteret definition af, hvornår en boform har karakter af en institution. FN's Handicapkomité har peget på en række fællestræk, der kan inddrages ved vurderingen af graden af institutionalisering.²² De fysiske forhold, herunder størrelse og placering, spiller en vigtig rolle i vurderingen. Der kan eksempelvis være tale om en stor bygning eller mange boliger til mennesker med handicap placeret adskilt eller langt væk fra den almindelige boligmasse.

Også andre forhold end de fysiske kan have betydning for, om boformen kan karakteriseres som en institution eller som havende institutionslignende træk. Sådanne forhold kan være, om beboerne oplever mangel på kontrol over daglige beslutninger, rigide rutiner og regler, samme aktiviteter for alle uanset personlige behov og præferencer og et disproportionalt antal mennesker med handicap, som bor det samme sted.²³ Boformer, hvor en sådan hverdag og adfærd eksisterer, kan – uanset hvordan boformen benævnes, eller hvilken størrelse den har – betegnes som en institution.²⁴

I den samfundsvidenskabelige litteratur anvendes ofte en forståelse af institutionalisering som omfatter forskellige grader. I den ene ende af skalaen findes totalinstitutioner, som styrer og former beboernes liv fuldstændigt, og hvor hele livet udspiller sig.²⁵ I den anden ende kan der være tale om boformer med institutionslignende træk, hvor mennesker med handicap tildeles en vis grad af valg og kontrol, men hvor dette imidlertid er begrænset til alene at gælde visse sfærer af livet og ikke ændrer på den segregerende karakter, boformen har.²⁶

3.3 ADGANG TIL STØTTE I HJEMMET

Et andet vigtigt element i retten til et selvstændigt liv består i, at mennesker med handicap har ret til individuel støtte i hjemmet²⁷ samt andre lokale støttetilbud.²⁸ Støtten kan for eksempel bestå i personlig assistance, tilpasning af boligen, hjælpemidler af forskellig karakter, rådgivning og hjælp til husholdningsopgaver.

Støtten skal være tilrettelagt på en måde, der understøtter et selvstændigt liv for den enkelte, så vedkommende kan deltage i samfundet og ikke oplever isolation og segregation fra sit lokalmiljø på grund af en funktionsnedsættelse. Hvis en person med handicap er nødsaget til at flytte på en institution for at modtage den fornødne støtte, og behovet for støtte bidrager til segregation, vil dette ikke være i overensstemmelse med handicapkonventionens artikel 19.²⁹ Det er således en vigtig del af udviklingen mod virkeliggørelsen af retten til et selvstændigt liv for mennesker med handicap, at institutionerne erstattes med individualiserede støttetilbud i hjemmet.³⁰ Det betyder, at konventionen lægger op til, at selv betydelige støttebehov som udgangspunkt skal imødekommes i en almindelig bolig.³¹

KAPITEL 4

LOVGIVNINGEN OM BOTILBUD

4.1 SERVICELOVEN – ET SKIFT I DANSK HANDICAPPOLITIK

I 1998 fik Danmark en servicelov, der sammen med en række andre love erstattede bistandsloven på det sociale område.

Serviceloven markerede et skift i dansk handicappolitik og introducerede blandt andet en målsætning om at sikre størst mulig respekt, indflydelse og selvbestemmelse med udgangspunkt i den enkeltes egne ønsker, ressourcer og behov for derigennem at sikre, at blandt andet mennesker med behov for støtte efter loven fik mere indflydelse og flere valgmuligheder.³²

Ud over en målsætning om selvbestemmelse blev det traditionelle institutionsbegreb afskaffet med serviceloven og erstattet af et boligbegreb, der adskilte botilbud og støttetilbud fra hinanden. I forarbejderne til loven er det fremhævet, at bestemmelserne om botilbud alene skulle regulere boligdelen af disse tilbud, mens de servicetilbud, der i øvrigt kunne tildeles, skulle dækkes af andre bestemmelser i loven om personlig pleje, behandling, samvær, aktivitetstilbud m.v. Den enkelte borger med handicap skulle herefter have udmålt service og støtte uafhængigt af den boform, vedkommende bor i, på baggrund af en konkret og individuel vurdering og altså ikke som et integreret bo- og servicetilbud. Ifølge forarbejderne skulle adskillelsen af reglerne fra hinanden ses som et yderligere skridt i retning af ligebehandling af mennesker med handicap uanset boform. Det blev også overvejet i forbindelse med serviceloven, om bestemmelserne om længerevarende og midlertidige botilbud for voksne personer med handicap skulle forblive placeret i den sociale lovgivning. Lovgiver overvejede blandt andet, i hvilket omfang de fremover i stedet skulle placeres i almenboliglovgivningen, ligesom boformer på ældreområdet var blevet efter flere års bestræbelser på at få en klarere opdeling mellem botilbud og servicetilbud. De sociale botilbud endte dog med fortsat at være placeret i serviceloven.³³

Ophævelsen af institutionsbegrebet og adskillelsen af botilbud og støtte syntes umiddelbart egnet til at skabe bedre muligheder for, at borgere med handicap kunne vælge bolig uafhængigt af deres støttebehov på lige fod med andre borgere, samt at understøtte en bevægelse væk fra den institutionalisering, som mennesker med handicap historisk set har været underlagt.

Imidlertid fremgår det af forarbejderne til serviceloven, at eksisterende boformer, der var oprettet og drevet efter reglerne i bistandsloven, ikke nødvendigvis med serviceloven reelt behøvede at få en anden udformning eller karakter, end de havde før. Botilbuddene kunne således fortsat sammensættes således, at de med hensyn til service og boform fuldt ud svarede til de bofællesskaber og institutioner m.v., der hidtil var oprettet og drevet efter reglerne i bistandsloven. Forarbejderne til serviceloven lagde derfor i praksis op til, at eksisterende botilbud fortsat i vidt omfang kunne drives uændret.

I dag udbydes boliger og støtte som pakkeløsninger på Tilbudsportalen. På Tilbudsportalen kan sagsbehandlere og ansøgere til et botilbud m.v. se, hvilke tilbud der kan tilbyde den støtte, de har behov for. For nogle borgere gælder det, at levering af den nødvendige støtte er betinget af, at vedkommende bliver henvist til og vælger et af de konkrete botilbud, der er specialiseret i den form for støtte, som vedkommende har brug for.

FN's Handicapkomité udtrykte bekymring i 2014 for de begrænsede valgmuligheder, personer med handicap har i forhold til valg af bolig. Komitéen anbefalede på den baggrund blandt andet, at Danmark ændrer serviceloven, så personer med handicap frit kan vælge, hvor og med hvem de vil bo, mens de nyder den nødvendige hjælp og støtte til at bo uafhængigt.³⁴

4.2 TYPER AF BOTILBUD OG BOTILBUDSLIGNENDE BOLIGER

Den danske social- og boliglovgivning indeholder en række boformer, hvoraf særligt botilbud og botilbudslignende boliger i serviceloven og almenboligloven er boliger, som er målrettet mennesker med en funktionsnedsættelse. Grundlæggende kan der skelnes mellem midlertidige og varige botilbud.

4.2.1 MIDLERTIDIGE BOTILBUD

Hvis en borger med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for støtte, men dette behov ikke vurderes at være varigt, visiteres vedkommende til et midlertidigt botilbud efter servicelovens § 107. Et behov er for eksempel ikke varigt, hvis borgeren i en periode har behov for særlig socialpædagogisk støtte, som kan gøre vedkommende i stand til at klare sig i eget hjem, eller hvis borgeren har behov for hjælp, støtte eller behandling, men er ved at få udredt sit behov, så der kan findes frem til det rette botilbud i fremtiden. Tilkendelseskriteriet for et midlertidigt botilbud er dermed knyttet op på borgerens midlertidige behov for hjælp, støtte eller behandling.

4.2.2 VARIGE BOFORMER

De varige eller længerevarende boformer til mennesker med handicap er reguleret efter serviceloven eller almenboligloven. Det er kommunerne, der visiterer til begge typer tilbud.

I modsætning til, hvad der gælder for midlertidige botilbud, er udgangspunktet for visitering til et varigt botilbud, at beboeren heller ikke på sigt vil kunne klare sig

i en bolig uden omfattende støtte i hverdagen. I praksis omfatter servicelovens § 108 vedrørende længerevarende botilbud³⁵ og almenboliglovens § 105 vedrørende almene plejeboliger derfor ofte den samme personkreds. Hvad der er den præcise forskel på målgruppen for tilbud efter serviceloven § 108 og efter almenboligloven § 105, har derfor også været et spørgsmål, som flere kommuner og driftsherrer har stillet, og dette har ledt til en række undersøgelser og præciseringer.³⁶

Tilkendelseskriteriet for længerevarende botilbud efter servicelovens § 108 er forskelligt fra kriterierne for at blive visiteret til en bolig efter almenboliglovens § 105.

Det er en betingelse for at blive tilbudt et længerevarende botilbud efter serviceloven § 108, at ansøgeren på grund af en varig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling og ikke kan få dækket disse behov på anden vis.³⁷

Efter almenboliglovens § 105 kan kommunerne udleje ældreboliger til ældre og personer med handicap, som har et særligt behov for sådanne boliger.

Efter serviceloven er tilkendelseskriteriet for et botilbud således knyttet op på borgerens behov for hjælp, pleje, omsorg eller behandling, hvorimod tilkendelseskriteriet for anvisning af en ældre- eller handicapbolig efter almenboligloven alene er knyttet til behovet for en handicapbolig. Adskillelsen mellem servicetilbud og boligform er dermed konsekvent gennemført i ordlyden af almenboligloven, men ikke i serviceloven.

4.2.3 FORSKELLEN MELLEM ET BOTILBUD OG EN ALMEN BOLIG

Ud over forskellige tilkendelseskriterier er der en række andre træk ved de to boformer, som adskiller dem fra hinanden fra et retligt synspunkt.

Beboere i de almene ældreboliger er lejere i retlig forstand og har således rettigheder og pligter som almindelige lejere efter almenlejeloven og kan eksempelvis også søge om boligstøtte. Beboere i botilbud er derimod som udgangspunkt modtagere af en socialydelse, som de er tilkendt ved en ensidig afgørelse fremfor ved indgåelse af en lejekontrakt.

I de senere år har der fra lovgivers side været tilstræbt en harmonisering af reglerne for beboere i almene ældreboliger og beboere i botilbud – i den forstand, at beboere i længerevarende botilbud i vidt omfang er blevet tilkendt rettigheder svarende til de rettigheder, som gælder for lejere af almene boliger.³⁸ Samtidig hermed er en række af de forpligtelser, der gælder for lejere af almenboliger i forbindelse med eksempelvis fraflytning, blevet lempet for beboere i almene ældreboliger.³⁹

Det kan derfor overvejes, om Ankestyrelsens praksis, hvorefter nogle personer kan have en så kraftigt nedsat funktionsevne, at det ikke kan forenes med de pligter,

man har som lejer, fortsat er relevant, eller om målgrupperne for de to tilbud reelt er helt sammenfaldende.⁴⁰

Beboere i midlertidige botilbud efter servicelovens § 107 er ikke blevet tildelt lejerrettigheder eller retslig beskyttelse mod opsigelse eller ændring i vilkår. Det gælder, uanset hvor længe beboeren har boet i det midlertidige botilbud.

4.2.4 FRITVALGSORDNINGEN

Ansøgere, som opfylder betingelserne for at modtage et længerevarende boligtilbud efter servicelovens § 108 eller en almen plejebolig efter almenboliglovens § 105, kan frit vælge botilbud. Dette indebærer også, at en borger, der er tildelt et botilbud efter servicelovens § 108, har ret til frit valg af et botilbud efter almenboliglovens § 105. En borger, der er tildelt et botilbud efter almenboliglovens § 105, har ret til frit valg af et længerevarende botilbud efter servicelovens § 108.⁴¹ Frit valg gælder imidlertid ikke for ansøgere, som tildeles et midlertidigt botilbud efter servicelovens § 107. Denne gruppe har med andre ord ikke retskrav på at få andre botilbud end det anviste.

Der gælder en række forudsætninger for frit valg af botilbud efter servicelovens § 108 om længerevarende botilbud og almene plejeboliger efter almenboliglovens § 105. For det første skal det botilbud, som personen ønsker, være egnet til at tilgodese personens behov for hjælp, støtte og udvikling på et niveau, der svarer til det tilbud, som kommunen er kommet med. For det andet skal tilbuddet fremgå af Tilbudsportalen, som er en landsdækkende oversigt med registrerede sociale tilbud.⁴² For det tredje må tilbuddet ikke være væsentligt dyrere end det tilbud, som kommunen oprindeligt gav. Med andre ord er der frit valg af tilsvarende botilbud i forhold til det tilbud, som kommunen er fremkommet med.⁴³

Kommunerne er således berettigede til at afslå at betale for ophold i et botilbud, der ikke skønnes egnet, eller som er væsentligt dyrere end det tilbud, kommunen selv er fremkommet med.⁴⁴ En kommune kan imidlertid ikke nægte en person med handicap at betale for et botilbud i en anden kommune med den begrundelse, at kommunen ønsker at bruge sine egne tilbud.⁴⁵ Det er ikke præciseret i Ankestyrelsens praksis, hvornår et tilbud kan anses for at være væsentligt dyrere. Dette vil bero på en konkret vurdering i den enkelte sag.

4.2.5 FORSYNINGSANSVAR

Kommunerne har forsyningsansvaret i henhold til servicelovens § 4 og er forpligtede til at sørge for, at der er de nødvendige botilbud. Det kan en kommune gøre ved at anvende egne botilbud eller ved at samarbejde med andre kommuner, regioner eller private tilbud. Forsyningsansvaret forpligter således kommunerne til at sørge for, at der er det nødvendige antal længerevarende botilbud efter § 108 til rådighed for personer, der opfylder betingelserne for at blive visiteret til sådanne botilbud. Dette udgangspunkt gælder stadigvæk, selvom de fleste botilbud i dag oprettes og drives efter almenboligloven, fordi kommunerne efter § 105 er underlagt et tilsvarende forsyningsansvar.

4.3 RETTEN TIL INDIVIDUEL STØTTE

Serviceoven indeholder hjemmel til at tilbyde en række ydelser til personer med handicap, som har behov for omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner eller pleje, omsorg og/eller behandling. Der kan være tale om støtte til personlig og praktisk hjælp efter servicelovens § 83, hjælp til omsorg eller støtte samt genoptræning efter § 85 og § 86, ledsageordning efter § 97, behandling efter § 102, beskyttet beskæftigelse efter § 103 samt aktivitets- og samværstilbud efter § 104.

Som beskrevet tidligere var en af konsekvenserne af servicelovens indførelse, at når en person skal have et botilbud, skal der laves en særskilt vurdering af – og en afgørelse om – hvilke ydelser vedkommende har ret til efter de øvrige bestemmelser i serviceloven. Udmålingen og tildelingen af ydelser skal foretages, uanset hvor personen bor. Kommunen skal således på baggrund af en konkret og individuel vurdering af behovet for personlig pleje, specialpædagogisk bistand, ledsagelse m.v. yde denne hjælp, uanset om personen bor i et botilbud efter serviceloven, i en almen ældre- og handicapbolig eller i anden bolig.

Det er imidlertid kun et udgangspunkt, idet det har betydning for retten til en række ydelser efter serviceloven, om borgeren bor i et botilbud eller ej. Eksempelvis er beboere i et botilbud ikke omfattet af reglerne om frit valg af leverandør på hjemmehjælpsområdet. Beboerne er heller ikke omfattet af retten til selv at udpege en hjælper.⁴⁶ Endvidere er det forudsat i vejledningen til reglerne om kontant tilskud og borgerstyret personlig assistance, at beboere i botilbud som udgangspunkt heller ikke er omfattet af disse regler. Formålet med reglerne om borgerstyret personlig assistance og kontant tilskud er "at skabe grundlag for fleksible ordninger, der tager udgangspunkt i borgerens selvbestemmelse, så borgeren kan fastholde eller opbygge et selvstændigt liv."⁴⁷

Borgere i botilbud er dermed som hovedregel afskåret fra disse rettigheder, som er kendetegnet ved at give den største mulighed for indflydelse på, hvordan hjælpen tilrettelægges, og hvem der leverer støtten.

Beboere i botilbud er ikke afskåret fra retten til minimum 15 timers ledsagelse om måneden, som følger af servicelovens § 97. Også denne ordning er kendetegnet ved en høj grad af indflydelse på hjælpens tilrettelæggelse og understøttelse af modtagerens selvbestemmelse. Men i henhold til Ankestyrelsens praksis kan der i udmålingen af ledsagelse ske fradrag, i det omfang en beboer i et botilbud allerede er kompenseret for sit ledsagelsesbehov via den støtte, beboeren modtager i et botilbud. Dermed risikerer beboere i botilbud også at være ringere stillet, for så vidt angår retten til ledsagelse og den fleksibilitet og selvbestemmelse, som kendetegner den ordning.⁴⁸

Samlet set er der altså en række regler i den sociale servicelov, der stiller beboerne i landets botilbud ringere, og det gælder særligt de ydelser, som er kendetegnet ved en høj grad af selvbestemmelse og indflydelse på tilrettelæggelsen af den

individuelle støtte. Adskillelsen mellem botilbud og støtte er derfor reelt ikke gennemført i serviceloven.

Hertil kommer, at botilbud i vidt omfang udbydes som pakked løsninger rettet mod bestemte målgrupper. Alle botilbud i Danmark, der fremgår af Tilbudsportalen, skal godkendes af socialtilsynet og registreres til at arbejde med specifikke målgrupper. Botilbud kan godt være godkendt til flere typer målgrupper. Tilbudsportalen er et styringsværktøj og udstillingsvindue, hvorigennem pårørende, borgere og sagsbehandlere kan søge efter egnede botilbud.

Når sagsbehandlere søger efter et botilbud til en borger, tager de udgangspunkt i den målgruppe, borgeren tilhører. Det hænger naturligvis sammen med personalets faglighed og specialisering, idet en borger med eksempelvis alkoholdemens, skizofreni eller autisme helst skal modtage støtte af fagpersonale, der kender til muligheder og begrænsninger ved de givne diagnoser. Visitationen er opbygget ud fra en forståelse af, at man med en bestemt diagnose, funktionsnedsættelse eller adfærd har behov for en specialiseret støtte, og at støtten kun kan tilbydes i botilbud, som har kompetencerne til at yde den relevante støtte. Hertil kommer, at botilbud udbydes med en takst, der dækker både bodelen og servicedelen af tilbuddet. Taksten kan være differentieret eller alene være oplyst som en enhedstakst.

I en undersøgelse udført af VIVE i 2019 med deltagelse af syv kommuner beredtede samtlige kommuner om arbejdet med at undgå eller nedbringe brugen af såkaldte særtakster, hvor taksten fastsættes på baggrund af en individuel vurdering af borgerens støttebehov.⁴⁹

Yderligere findes der i Tilbudsportalens målgruppekategorier også målgrupper som "udadreagerende adfærd", "selvskadende adfærd" og "stofmisbrug". Forudsætningen i serviceloven om at adskille botilbud og individuel støtte er altså ikke afspejlet i den måde, hvorpå tilbuddene er beskrevet på Tilbudsportalen, hvor boligforhold og mulighederne for individuel støtte ikke er adskilt, og hvor det enkelte botilbud er målrettet bestemte individuelle behov for støtte. Ligeledes viser en ny undersøgelse udført af Ankestyrelsen, at målgruppematchet vægtes højere end øvrige hensyn.⁵⁰

Tilbudsportalen er som nævnt alene et udstillingsvindue for borgere, pårørende og sagsbehandlere, så de kan udvælge det tilbud, der bedst imødekommer borgerens behov. Selve visitationen skal tage udgangspunkt i en dialog med borgeren og på grundlag af en individuel udmåling af borgerens ret til støtte efter serviceloven.⁵¹ Det fremgår imidlertid nedenfor, at 96 pct. af sagsbehandlerne i vores undersøgelser vurderer, at borgerens støttebehov "i høj grad" eller "i meget høj grad" havde indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo, se Figur 14. Til sammenligning vurderer 67 pct. af sagsbehandlerne, at borgerens individuelle ønsker og præferencer "i høj grad" eller "i meget høj grad" havde indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo, se Figur 16.

KAPITEL 5

SELVBESTEMMELSE OG VISITATION TIL BOTILBUD

I dette kapitel vil vi belyse, hvorvidt og hvordan mennesker, som på grund af en funktionsnedsættelse har brug for betydelig støtte, har mulighed for selv at vælge, hvordan de vil bo. Vi ser nærmere på, om mennesker med en betydelig funktionsnedsættelse har mulighed for at vælge boform, hvem de vil bo sammen med m.v.

Kommunerne spiller en stor rolle i udmøntningen af retten til et selvstændigt liv for mennesker med handicap, da det er kommunerne, som er ansvarlige for at visitere til botilbud. Vi har derfor foretaget en spørgeskemaundersøgelse af den kommunale visitation til botilbud med henblik på at undersøge, hvordan retten til et selvstændigt liv, herunder særligt retten til at vælge bolig og boligform, spiller ind i den kommunale praksis.

5.1 METODE

Vi vil i de følgende afsnit først beskrive undersøgelsens metodedesign og dernæst udfolde undersøgelsens resultater inddelt i temaer såsom graden af valgfrihed, handlekommunens betydning, naboskab, ventetid, transparens i afgørelser samt borgerens præferencer.

5.1.1 DATAINDSAMLING

Resultaterne i denne rapport stammer fra en spørgeskemaundersøgelse, som i juli 2020 blev sendt ud per mail til kommunale sagsbehandlere fra samtlige kommuner i Danmark. Med hjælp fra den eller de kommunale chefer, som har ansvaret for kommunens visitation til botilbud for mennesker med en fysisk, kognitiv og psykisk funktionsnedsættelse, blev spørgeskemaet udsendt online via mails til sagsbehandlerne. Undersøgelsens deltagermålgruppe er kommunale sagsbehandlere, som arbejder med visitation til botilbud og individuel udmåling af støtte i forbindelse med en plads i et botilbud for voksne.

5.1.2 DELTAGELSE AF KOMMUNER

81 kommuner har deltaget i undersøgelsen. 14 kommuner besvarede ikke vores henvendelse, og to kommuner afslog at deltage, mens en enkelt kommune havde overladt visitationen til botilbud til en nabokommune og var derfor irrelevant for undersøgelsen. Undersøgelsens svarprocent er dermed 84 pct. De 81 medvirkende kommuner er fordelt på alle fem regioner og indeholder både store og små kommuner. Samlet set har 230 sagsbehandlere besvaret

undersøgelsen. I gennemsnit har hver af de medvirkende kommuner deltaget med tre sagsbehandlere.

5.1.3 BESVARELSER

De medvirkende sagsbehandlere har gennemsnitligt arbejdet på botilbudsområdet i seks år. Ud over afgørelser om botilbud på baggrund af serviceloven og almenboligloven, beskæftiger langt de fleste sig med rådgivning til borgere, udarbejdelse af funktionsevnevurderinger og handleplaner til borgere i botilbud samt opfølgning på bevilgede indsatser.

Sagsbehandlerne besvarer spørgeskemaet på baggrund af deres faglige vurderinger og erfaringer, og der forekommer derfor variation inden for hver kommune. I resultaterne ser vi således, at sagsbehandlere fra samme kommune svarer forskelligt på vurderinger af borgernes valgfrihed vedrørende bolig. Tilmed vurderer de forskelligt for både den gennemsnitlige ventetid på et botilbud samt muligheden for at visitere tillægsydelse inden for samme kommune. Resultaterne i denne rapport er udtryk for besvarelsene på tværs af samtlige sagsbehandlere. Dermed er det mest retvisende at beskrive besvarelsene som eksempelvis: *Hver tredje sagsbehandler vurderer xx, snarere end: Hver tredje kommune vurderer xx.*

Spørgeskemaet indeholder hovedsageligt spørgsmål med prædefinerede svar kategorier, men der indgår ligeledes en række spørgsmål, hvor sagsbehandlerne har mulighed for at uddybe deres besvarelser i åbne tekstfelter. Begge typer svar vil blive anvendt i analysen. Se det anvendte spørgeskema i bilag 1.

Empirien i denne undersøgelse udgøres af sagsbehandlerne besvarelser, og undersøgelsen af praksis for visitation og valgfrihed belyses således fra et myndighedsperspektiv. En ny undersøgelse viser dog, at der er store forskelle på, hvordan borgere med handicap og sagsbehandlere opfatter den kommunale sagsbehandling.⁵² Borgere med handicap har overordnet set et mindre positivt syn på sagsbehandlingen og mødet med kommunen end sagsbehandlerne selv. Dette gælder særligt ved forhold som borgerinddragelse og hensyn til borgerens individuelle behov. Der er derfor grund til at antage, at resultaterne i denne undersøgelse ville se anderledes ud, hvis vi havde suppleret analysen med et borgerperspektiv.

5.2 DEN KOMMUNALE VISITATION I PRAKSIS

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at en overvægt af sagsbehandlerne vurderer, at borgere med en funktionsnedsættelse på en række parametre har valgfrihed i forbindelse med visitation til botilbud, men også at en væsentlig andel finder, at borgerne har ringe eller meget ringe valgfrihed. Endvidere bliver støttebehov fortsat anset for at være den mest indflydelsesrige faktor for, hvor den enkelte kommer til at bo.

5.2.1 RETTEN TIL SELV AT VÆLGE SIN BOLIG

Fritvalgsordningen, som gælder for botilbud, er beskrevet ovenfor i kapitel 4 om dansk ret. Denne ordning betyder, at når en borger er blevet visiteret til et botilbud, har borgeren mulighed for selv at ansøge om et andet tilsvarende tilbud. Fritvalgsordningen vedrører dog kun visitation til varige boformer, hvilket omfatter servicelovens § 108 om længerevarende botilbud og almenboliglovens § 105 om almene plejeboliger. Flere af spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen er derfor kun rettet til disse paragraffer.

5.2.1.1 BEGRÆNSET VALGFRIHED I VARIGE BOTILBUD

I afsnittet om dansk ret beskrev vi, at muligheden for at vælge et andet tilbud efter fritvalgsordningen afhænger af en række kriterier.

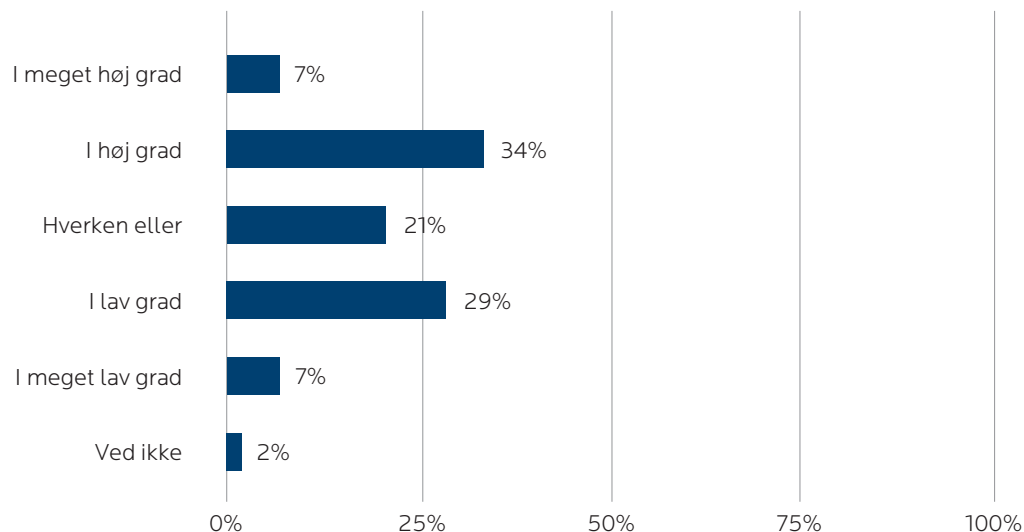
Først og fremmest er ordningen afgrænset til botilbud, som vurderes at kunne tilgodese borgerens behov. Dernæst er antallet af botilbud, som en borger kan vælge imellem, også begrænset til de botilbud, som ligger i samme prisleje som det anviste botilbud. Det vil sige, at når en borger selv går på udkig efter et andet botilbud end det, kommunen anviser borgeren til, må det ikke være væsentligt dyrere.

Tidligere undersøgelser har vist, at det i praksis er svært at tilbyde flere alternativer, når en borger skal vælge en plads i et botilbud.⁵³ Det kan skyldes flere forhold, blandt andet en generel pladsmangel i de længerevarende botilbud samt for få ledige pladser i højt specialiserede botilbud.⁵⁴ Det sker også at nogle borgeres støttebehov er så akut og omfattende, eksempelvis efter udskrivning fra psykiatrien med kort varsel, at kommunen må tilbyde borgeren den første ledige botilbudsplads, frem for den bedst egnede.⁵⁵ Derudover har mange kommuner politikker om at prioritere egne tilbud før eksterne tilbud.⁵⁶ I mange tilfælde tilbydes eksterne tilbud slet ikke, hvis der findes et lignende tilbud, som kommunen selv driver. Det er u hensigtsmæssigt for borgerens valgfrihed, at der ofte ikke tilbydes flere botilbud, som borgeren kan vælge imellem, uanset hvad årsagen måtte være.

Vores undersøgelse viser, at en stor del af sagsbehandlerne mener, at borgerne har valgfrihed, når det kommer til at vælge mellem forskellige botilbud. Således vurderer 41 pct. af sagsbehandlerne, at borgere fra deres kommune i høj eller meget høj grad har mulighed for at vælge mellem forskellige botilbud. Se Figur 1. En væsentlig andel af sagsbehandlerne, nemlig 36 pct., mener omvendt, at borgerne kun i lav eller meget lav grad har den mulighed, mens 23 pct. besvarede med "ved ikke" eller "hverken eller".

FIGUR 1: GENEREL VALGFRIHED

I hvilken grad har borgere med en funktionsnedsættelse i din kommune mulighed for at vælge mellem forskellige botilbud?

Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige boformer med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud." Antal besvarelser: = 230.

Det er ikke muligt på baggrund af denne undersøgelse at konkludere, præcis hvilke årsager der ligger bag de forskellige vurderinger af borgerens valgfrihed. Det kan for eksempel indskrænke valgmulighederne, at der er en række forhold i visitationen, der skal passe sammen, før sagsbehandleren kan godkende et match mellem borger og botilbud. For hvert kriterie, der skal opfyldes, bliver antallet af tilbud dermed færre. Det handler om:

1. Ledig plads i botilbuddet.
2. Pris.
3. Målgruppe: Borgerens funktionsnedsættelse placerer borgeren i en bestemt målgruppe, som botilbuddet skal være godkendt til.
4. Paragraf: Afhængig af støttebehov og udsigten til senere udvikling visiteres borgeren enten til et midlertidigt eller varigt botilbud.
5. Støttebehov: Botilbuddet skal kunne tilgodese borgerens støttebehov, såsom nattevagt eller en personalenormering, der stemmer overens med en beboergruppe med omfattende støttebehov.

Den lave grad af valgfrihed, som er flere end hver tredje sagsbehandlers vurdering, kan muligvis forklares ved, at de mange kriterier kan indskrænke borgerens valgmuligheder, som flere sagsbehandlere selv påpeger i deres individuelle svar i spørgeskemaundersøgelsen. Flere sætter således spørgsmålstejn ved,

om der er frit valg af botilbud, når netop mange forhold i visitationen skal passe sammen. Sagsbehandlerne beskriver, at først når disse punkter er opfyldt, bliver det muligt for borgeren at byde ind med sine ønsker og præferencer, såsom geografisk placering eller aldersgruppe for bofæller. Enkelte sagsbehandlere understreger i deres individuelle kommentarer, at særligt når borgeren hører til en mindre målgruppe, er der ringe valgfrihed, da der typisk kun er få botilbud for den specifikke målgruppe og ofte med ventelister.

5.2.1.2 Kommunens afslag på borgerens ansøgning

Det forhold, at en borger tilhører en bestemt målgruppe, baseret på en bestemt funktionsnedsættelse, kan være årsag til, at borgerens ønsker og præferencer ikke bliver imødekommet. Vores undersøgelse viser, at mange sagsbehandlere har oplevet at give afslag på en borgers ansøgning om et konkret tilbud, og at afslagene ofte sker under henvisning til borgerens manglende målgruppetilknytning.

Vi kender ikke tallet for, hvor mange borgere der ansøger om et specifikt botilbud. Men på baggrund af vores undersøgelse kan vi konkludere, at flere end hver tredje af sagsbehandlerne inden for det seneste år har givet afslag på en borgers ansøgning om plads i et bestemt botilbud. Se Figur 2. Af de sagsbehandlere, der har givet et afslag, angiver langt størstedelen, at afslaget var begrundet med, at borgeren ikke passede til botilbuddets målgruppe eller havde det rette støttebehov.

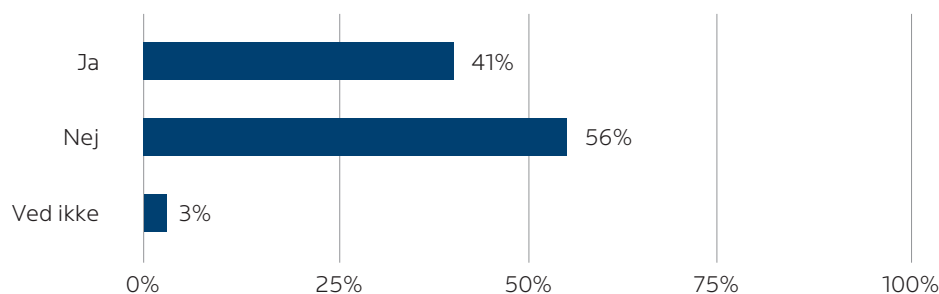
Dernæst bemærker mange af sagsbehandlerne, at afslaget skyldtes, at botilbuddet enten var for dyrt til borgerens udmålte støttebehov, eller at kommunens eget tilbud var af samme kvalitet som det ansøgte botilbud og samtidig billigere. Endelig nævnes også, at der blev givet afslag, fordi kommunens egne tilbud havde ledige pladser, som kunne imødekomme borgerens støttebehov, eller fordi der ikke var udsigt til en ledig plads inden for en rimelig tidshorisont.

Sagsbehandlerne svar understreger dermed, at der er begrænsninger i borgerens valgmuligheder, trods målsætningen om adskillelse af botilbud og individuel støtte i serviceloven og den efterfølgende indførelse af fritvalgsordningen.

Derudover beskriver en række sagsbehandlere i deres individuelle besvarelser, at mange botilbud har defineret en bestemt målgruppe for botilbuddet og derfor afviser borgere med en bestemt adfærd, eksempelvis "udadreagerende adfærd" eller "misbrugende". Enten lader de ikke borgerne komme på ventelisten, eller også flyttes borgerne, når de udviser denne adfærd og dermed ikke længere passer ind i botilbuddets målgruppe.

FIGUR 2: KOMMUNENS AFSLAG TIL BORGEREN

Har du inden for de seneste 12 måneder - givet afslag til en borger på en ansøgning om en bestemt botilbudsplads?

Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige botilbud med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud." Antal besvarelser: 230.

Som det fremgår af Figur 2, er det flertallet af sagsbehandlerne, der ikke har afvist en ansøgning om et specifikt botilbud inden for det seneste år. Undersøgelsen siger dog ikke noget om, hvorvidt det er, fordi de derimod har godkendt borgerens ansøgning, eller om de slet ikke har modtaget nogen. Enkelte sagsbehandlere nævner i undersøgelsens uddybende kommentarer, at borgere kun sjældent selv ansøger om et specifikt tilbud. Her vurderer nogle sagsbehandlere, at nogle borgere ikke har overskud til at forholde sig til flere valgmuligheder, ligesom nogle borgere har så massivt og akut et støttebehov, at de uden videre accepterer kommunens anviste botilbud. Denne undersøgelse omfatter dog udelukkende sagsbehandlerens perspektiv, og vi har derfor ikke viden om antallet af borgere, der selv ansøger om et botilbud efter fritvalgsordningen. Ligeledes kender vi hverken til borgernes kendskab til deres ret til frit valg, deres oplevelser med ansøgningsprocessen eller andre eventuelle barrierer, der kunne motivere borgerne til at undlade at ansøge.

5.2.2 GEOGRAFI OG HANDLEKOMMUNE

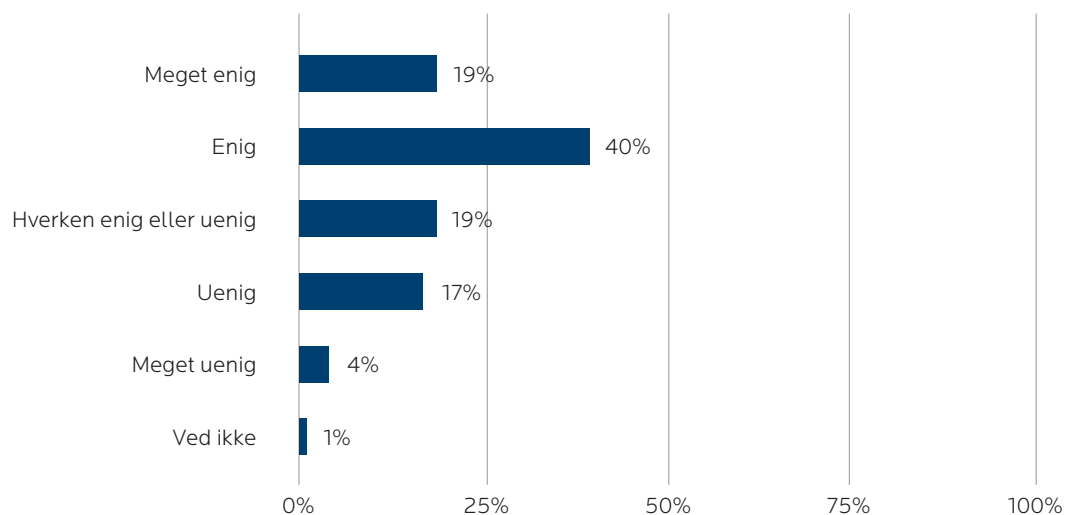
Der er stor forskel på, om personer, som visiteres til et botilbud grundet et betydeligt støttebehov, selv kan vælge, hvor de vil bo. Vores undersøgelse viser, at flertallet af sagsbehandlerne mener, at borgerne har mulighed for selv at bestemme en række geografiske forhold, som gennemgås i de følgende afsnit. Det er forhold såsom geografisk placering, samt i hvilken kommune og med hvilken afstand til eget netværk eller bestemte faciliteter borgerne ønsker at bo. Omvendt vurderer et væsentligt mindretal af sagsbehandlerne, at borgerne har ringe mulighed for selv at vælge forhold angående geografi og kommune.

59 pct. af sagsbehandlerne i vores undersøgelse mener, at borgere med et støttebehov har mulighed for selv at vælge, hvor i Danmark de vil bo. Som Figur 3 viser, mener 21 pct. af sagsbehandlerne omvendt, at borgerne ikke har mulighed for selvbestemmelse i forbindelse med geografisk placering, mens 20 pct. svarede "ved ikke", eller at de hverken var enige eller uenige.

FIGUR 3: GEOGRAFISK PLACERING

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Borgere fra min kommune, der har et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse, har mulighed for selv at vælge ... hvor i Danmark de vil bo (geografi).

Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige boformer med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud. Antal besvarelser: 230.

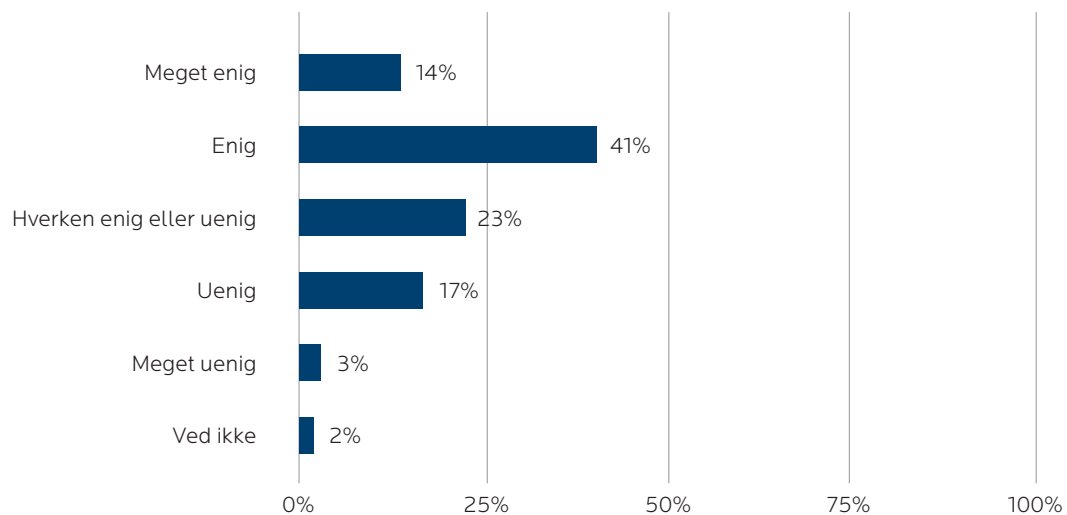
Som Figur 4 viser, er 55 pct. af sagsbehandlerne enige eller meget enige i, at borgere fra deres kommune har mulighed for at vælge, hvor de vil bo (fx storby, provins, landsby).

Omvendt er 20 pct. af sagsbehandlerne uenige eller meget uenige i udsagnet, mens 25 pct. har svaret "ved ikke", eller at de hverken er enige eller uenige.

FIGUR 4: BY ELLER LAND

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Borgere fra min kommune, der har et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse, har mulighed for selv at vælge ... hvor de vil bo (storby, provins, landsby).

Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige boformer med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud. Antal besvarelser: 230.

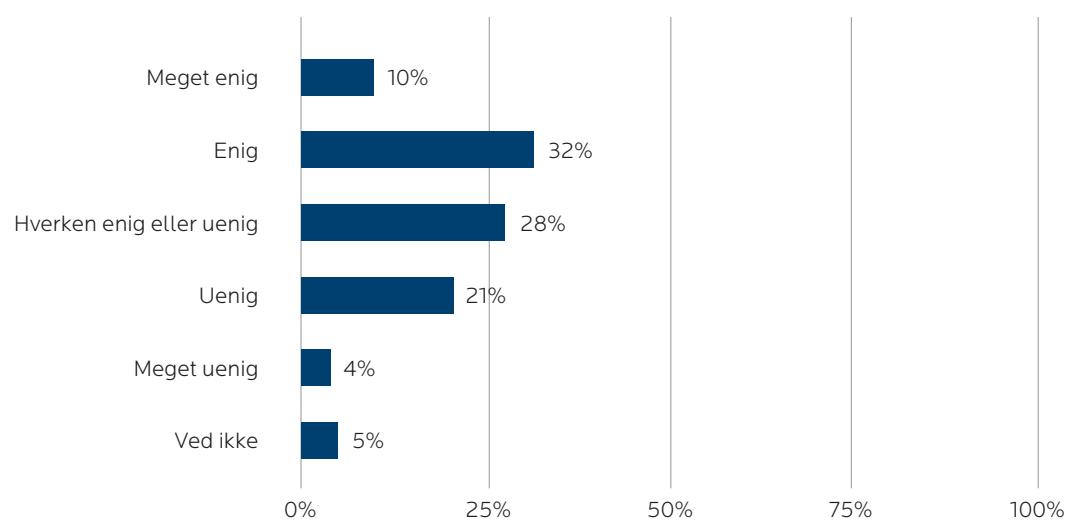
Som Figur 5 viser, er 42 pct. af sagsbehandlerne enige eller meget enige i, at borgere fra deres kommune har mulighed for at vælge, i hvilken afstand til særlige faciliteter de vil bo (fx indkøbsmuligheder, offentlig transport m.v.).

Omvendt er 25 pct. af sagsbehandlerne uenige eller meget uenige i udsagnet, mens 33 pct. har svaret "ved ikke", eller at de hverken er enige eller uenige.

FIGUR 5: AFSTAND TIL BESTEMTE FACILITETER

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Borgere fra min kommune, der har et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse, har mulighed for selv at vælge ... i hvilken afstand til særlige faciliteter de vil bo (indkøbsmuligheder, offentlig transport m.v.).

Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige boformer med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud. Antal besvarelser: 230.

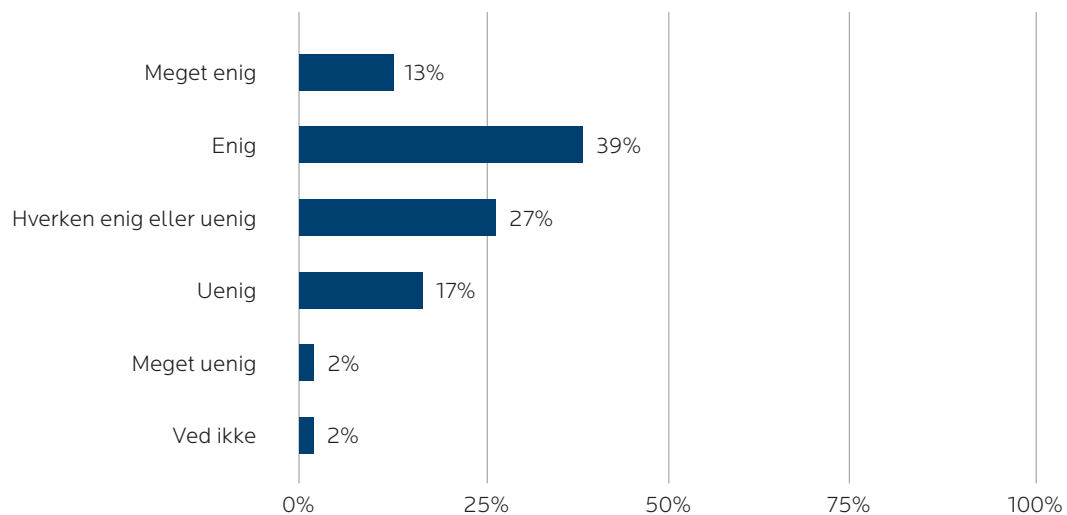
Som Figur 6 viser, er 52 pct. af sagsbehandlerne enige eller meget enige i, at borgere fra deres kommune har mulighed for at vælge, i hvilken afstand til eget netværk de vil bo (fx familie og venner).

Omvendt er 19 pct. af sagsbehandlerne uenige eller meget uenige i udsagnet, mens 29 pct. har svaret "ved ikke", eller at de hverken er enige eller uenige.

FIGUR 6: AFSTAND TIL SOCIALT NETVÆRK

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Borgere fra min kommune, der har et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse, har mulighed for selv at vælge ... i hvilken afstand til eget netværk de vil bo (fx familie og venner).

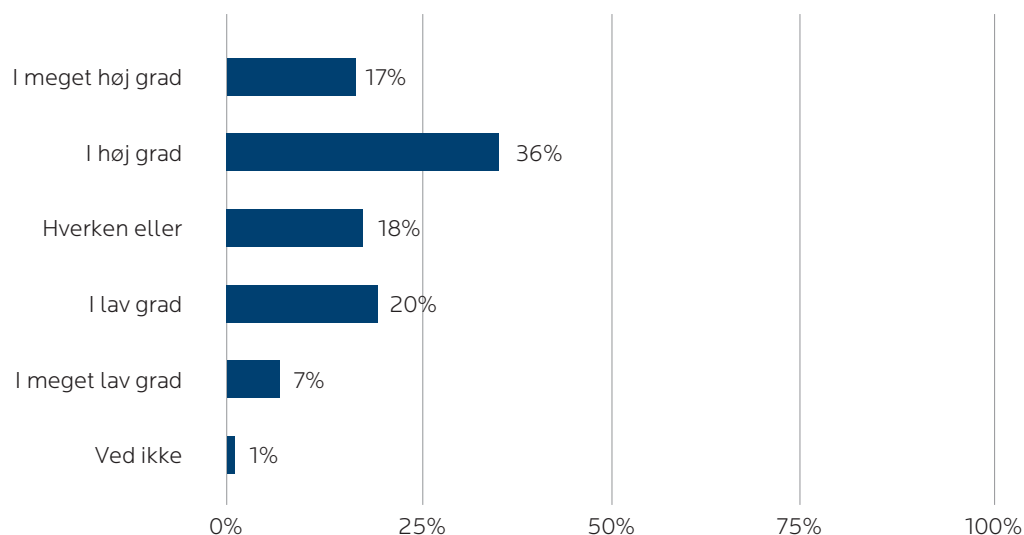
Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige boformer med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud. Antal besvarelser: 230.

Som Figur 7 viser, mener 53 pct. af sagsbehandlerne, at borgere fra deres kommune i høj eller meget høj grad har mulighed for at få tilbudt en plads i et botilbud, som ikke drives af den kommune, som borgeren hører til.

Omvendt mener 27 pct. af sagsbehandlerne, at borgerne kun i lav eller meget lav grad har denne mulighed, mens 19 pct. besvarede med "ved ikke" eller "hverken eller".

FIGUR 7: MULIGHED FOR BOTILBUD I ANDRE KOMMUNER

I hvilken grad har borgere i din kommune mulighed for at få tilbudt en plads i et botilbud, som ikke drives af din kommune?

Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige boformer med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud. Antal besvarelser: 230.

5.2.3 NABOSKAB

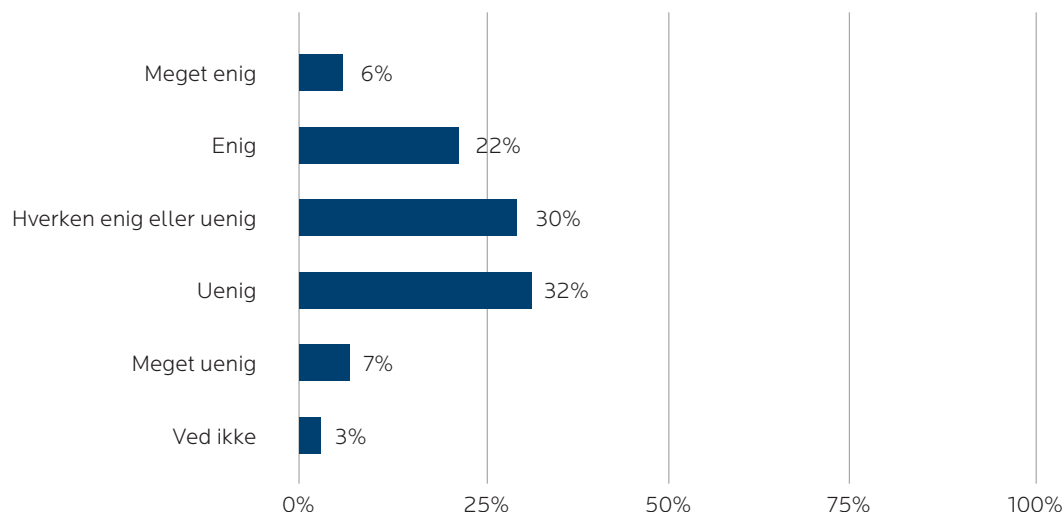
Et centralt element for, at personer med en funktionsnedsættelse kan leve et selvstændigt liv, er muligheden for selv at vælge, hvordan og med hvem man ønsker at bo. Vores undersøgelse peger på, at der er begrænsninger for personer med et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse i forhold til selv at vælge, hvilken boform de ønsker at leve i, eller hvem de vil bo sammen med.

39 pct. af sagsbehandlerne er uenige eller meget uenige i, at borgere fra deres kommune har mulighed for at vælge, hvilken boform de vil bo i (fx botilbud, egen bolig, opgangsfællesskab, plejehjem m.v.), som Figur 8 nedenfor viser. Omvendt er 28 pct. af sagsbehandlerne enige eller meget enige i udsagnet, mens 33 pct. har svaret "ved ikke" eller hverken var enige eller uenige.

FIGUR 8: BOFORM

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Borgere fra min kommune, der har et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse, har mulighed for selv at vælge ... hvilken boform de vil bo i (botilbud, egen bolig, opgangsfællesskab, plejehjem m.v.).

Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige boformer med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud. Antal besvarelser: 230.

I lovgivning og vejledninger om visitation til botilbud står der, at kommunens tilbud om en bolig skal matche borgerens behov og hverken kompensere for lidt eller for meget.⁵⁷ En person med et omfattende støttebehov, som ifølge kommune passer til et botilbud, vil derfor have svært ved at få tilbudt en anden type bolig, da vedkommende dermed underkompenseres. Ligeledes vil en person, som i en afgrænset periode har behov for en særlig behandlingsmæssig indsats og derfor ikke har et støttebehov af varig karakter, sjældent kunne få plads i et botilbud, hvor den tilbudte støtte er målrettet personer med et permanent og betydeligt støttebehov. I sådanne tilfælde ville vedkommende blive overkompenseret.

I et botilbud vil det ofte være sådan, at man bor tæt sammen med andre i en boligenhed med fast tilknyttet personale, og hvor man i større eller mindre grad er nødt til at indgå i et fællesskab med ens bofæller. Dette skyldes, at beboerne både deles om personalet og om fællesarealer. Jurist Eva Naur Jensen betegner sådanne botilbud som bofællesskaber og fremhæver, at hvis ikke beboerne har haft mulighed for at fravælge bofællesskabet som boform, er der reelt tale om tvungne fællesskaber. En stor andel af botilbuddene i Danmark er organiseret som bofællesskaber, og udvalget af forskellige boligformer, der er egnede til personer med et betydeligt støttebehov, er dermed begrænset.⁵⁸ Muligheden for at få tilgodeset sit støttebehov er altså ofte snævert forbundet med at bo i en bestemt boform.

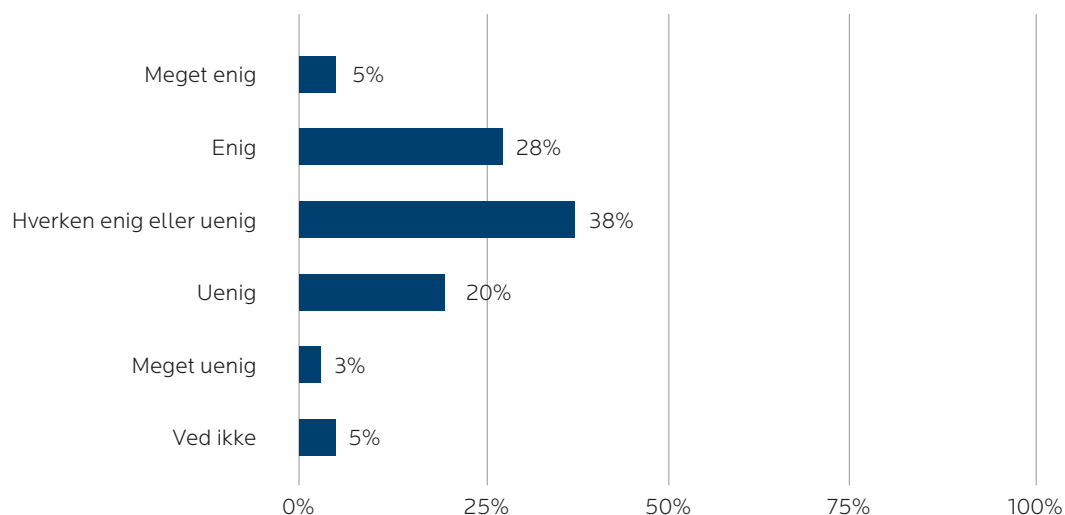
Som Figur 9 nedenfor viser, er 33 pct. af sagsbehandlerne enige eller meget enige i, at borgere fra deres kommune har mulighed for at vælge, hvem de vil bo sammen med (fx alene, kæreste, familie, samme handicaptypen, samme aldersgruppe).

Omvendt er 23 pct. af sagsbehandlerne uenige eller meget uenige i udsagnet, mens 43 pct. har svaret "ved ikke" eller hverken er enige eller uenige.

FIGUR 9: MÅLGRUPPE FOR BOFÆLLER

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Borgere fra min kommune, der har et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse, har mulighed for selv at vælge ... hvem de vil bo med (alene, kæreste, familie, samme handicaptypen, samme aldersgruppe).

Figurnote: Forud for spørgsmålet blev sagsbehandlerne bedt om at fokusere på borgersager vedrørende varige boformer med teksten: "Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der ikke er frit valg af midlertidige botilbud. Antal besvarelser: 230.

5.2.4 VENTETID

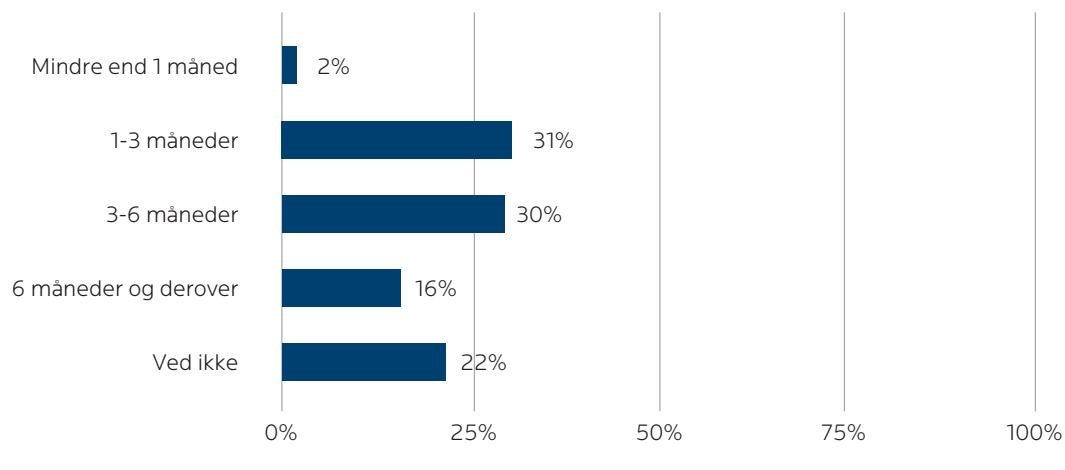
Omtrent tre ud af 10 sagsbehandlere angiver, at ventetiden på et tilbud om en botilbudsplads er en-tre måneder, mens lige så mange angiver, at ventetiden er tre-seks måneder. Dermed vurderer 63 pct. af sagsbehandlerne, at tilbuddet om en bolig lander hos borgeren, inden der er gået seks måneder, mens hver syvende sagsbehandler tilkendegiver, at der går mere end seks måneder.

Flere sagsbehandlere nævner dog, at ventetiden varierer meget fra borger til borger og blandt andet afhænger af borgerens funktionsnedsættelse, eventuelle ønsker til et bestemt botilbud samt længden på ventelisten. Derudover gives der eksempler på borgere, som venter på en ledig plads i et bestemt botilbud og fortsat bor hjemme eller modtager andre støtteforanstaltninger i mellemtiden.

Denne undersøgelse anlægger udelukkende et myndighedsperspektiv, og det er derfor værd at overveje, om ventetiden til et botilbud ville blive vurderet anderledes fra et borgerperspektiv. Som flere sagsbehandlere påpeger i deres individuelle besvarelser, afhænger ventetiden af, hvornår i forløbet man begynder at tælle. Fra borgernes perspektiv vil visitationsprocessen sandsynligvis løbe fra borgerens første kontakt med kommunen hen over udmåling af støttebehov og visitation til et specifikt tilbud, indtil borgeren reelt kan flytte ind i botilbuddet.

FIGUR 10: VENTETID

Hvor lang tid venter borgere i din kommune generelt set, før de tilbydes en botilbudsplads første gang?

Figurnote: Antal besvarelser: 230.

5.2.5 TRANSPARENS I AFGØRELSER

Mennesker med en funktionsnedsættelse skal have udmålt deres ret til individuel støtte på grundlag af en konkret afgørelse, med begrundelse og klagevejledning, som beskrevet i kapitel 4 om dansk ret. Det skal med andre ord være klart for borgeren, hvilken støtte han eller hun er blevet bevilget. Dette gælder, uanset om man bor med sin familie, i et botilbud efter serviceloven eller i en almen handicapbolig. Vores undersøgelse viser, at knap en femtedel af sagsbehandlerne mener, at det er uklart for borgerne, hvilken individuel støtte de har ret til i forbindelse med visitation til botilbud.

I processen med at adskille individuel støtte og botilbud er det væsentligt, at selve afgørelsesgrundlaget er gennemsigtigt og forståeligt for borgeren uanset boform. Vi kan på baggrund af vores undersøgelse ikke udtale os om, hvorvidt der rent faktisk udarbejdes konkrete afgørelser om udmåling af individuel støtte i forbindelse med visitation til et botilbud, men det fremgår, at over halvdelen af sagsbehandlerne oplever, at borgerne er bekendt med, hvilken støtte de har krav på, mens omkring en femtedel oplever, at borgerne ikke er bekendt med, hvilken støtte de har krav på.

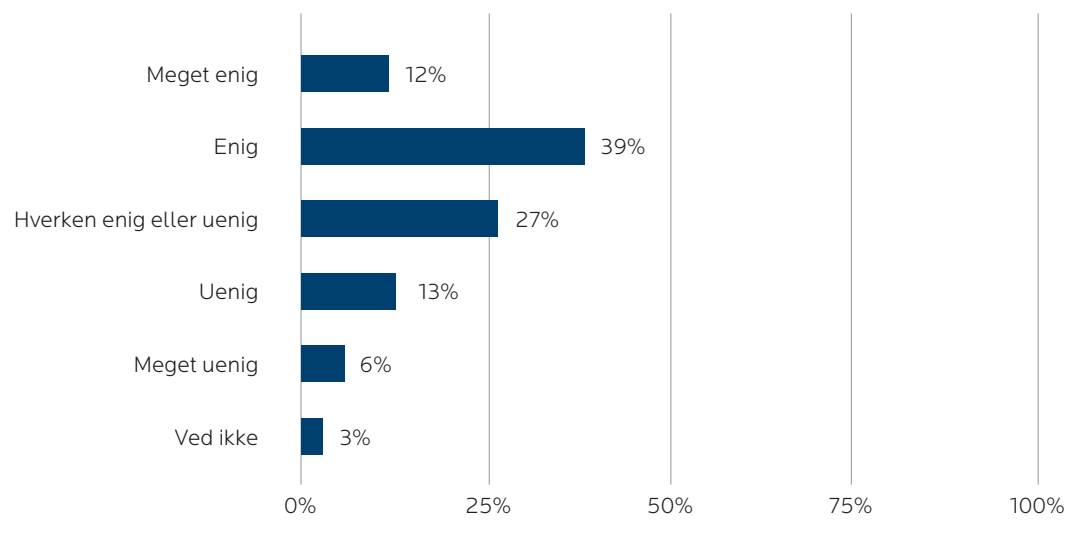
Som Figur 11 viser, er 51 pct. af sagsbehandlerne enige eller meget enige i, at borgere fra deres kommune tydeligt kan se, hvilken individuel støtte der er blevet udmålt til dem i forbindelse med visitation til botilbud.

Omvendt er 19 pct. af sagsbehandlerne uenige eller meget uenige i udsagnet, mens 30 pct. svarer "ved ikke" eller hverken er enige eller uenige.

FIGUR 11: TRANSPARENS OM UDMÅLT STØTTE

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Borgere i min kommune, som har en funktionsnedsættelse ... kan tydeligt se, hvilken individuel støtte der er blevet udmålt til dem i forbindelse med visitation til botilbud.

Figurnote: Antal besvarelser: 230.

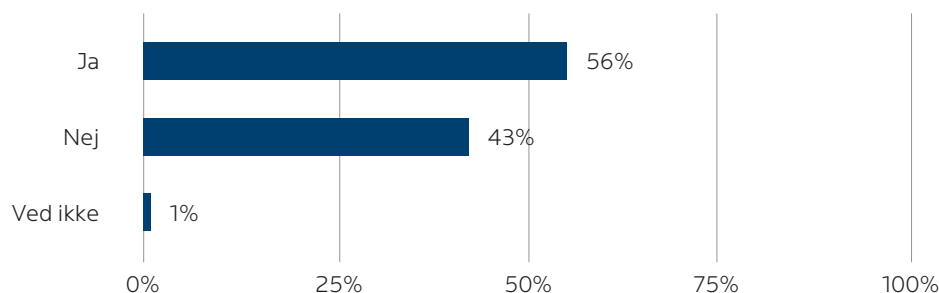
5.3.6 BETYDNINGEN AF BORGERENS PRÆFERENCER

Retten til at leve et selvstændigt liv handler også om at kunne vælge til og fra, når det kommer til bolig. Undersøgelsen viser, at over halvdelen af sagsbehandlerne har oplevet, at borgere har afslået kommunens tilbud om en botilbudsplads. Det har ofte at gøre med personlige ønsker og præferencer om en bopæl tættere på eget netværk, men kan også handle om utilfredshed med det specifikke botilbud eller dets målgruppe.

Flertallet af sagsbehandlerne har oplevet, at borgere afslår kommunens tilbud om en botilbudsplads, som Figur 12 viser. 56 pct. af sagsbehandlerne har oplevet, at en borger har givet et afslag, mens 43 pct. ikke har oplevet afslag inden for det seneste år.

FIGUR 12: BORGERENS AFSLAG TIL KOMMUNEN

Har du inden for de seneste 12 måneder oplevet, at en borger selv har afslået et tilbud om en botilbudsplads?

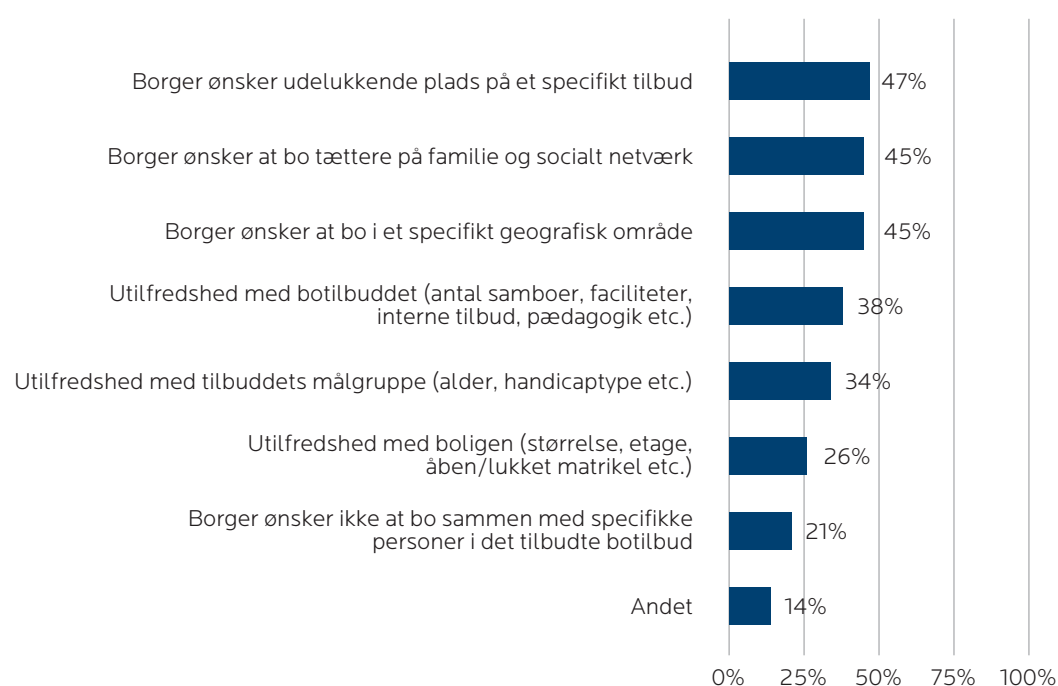
Figurnote: Antal besvarelser: 230.

Der kan være mange årsager til, at en borger afslår kommunens tilbud om en botilbudsplads. I Figur 13 vises de grunde, som ifølge sagsbehandlerne er de hyppigste i forbindelse med borgerens afslag. Sagsbehandlerne havde i deres besvarelse mulighed for at vælge flere grunde.

Næsten halvdelen af sagsbehandlerne vurderer følgende tre ønsker som de hyppigste grunde til at afslå et tilbud: et ønske om et andet specifikt tilbud, et ønske om kortere afstand til eget netværk og et ønske om et bestemt geografisk område. Også forhold som utilfredshed med botilbuddet og utilfredshed med tilbuddets målgruppe anses af flere end hver tredje sagsbehandler som hyppige årsager til borgerens afslag. Afslutningsvis angiver flere end hver fjerde sagsbehandler, at afslag ofte er foranlediget af utilfredshed med selve boligen, mens omkring hver femte påpeger utilfredshed med specifikke bofæller som årsag. Derudover beskriver sagsbehandlerne i uddybende kommentarer, at mange borgere afslår et tilbud om en botilbudsplads, fordi de ønsker at bo i egen bolig eller at blive boende, hvor de bor.

FIGUR 13: GRUNDE TIL BORGERENS AFSLAG

Hvad er de hyppigste grunde til, at borgeren afslår tilbuddet?

Figurnote: Der var i besvarelsen mulighed for at vælge flere grunde. Antal besvarelser: 128.

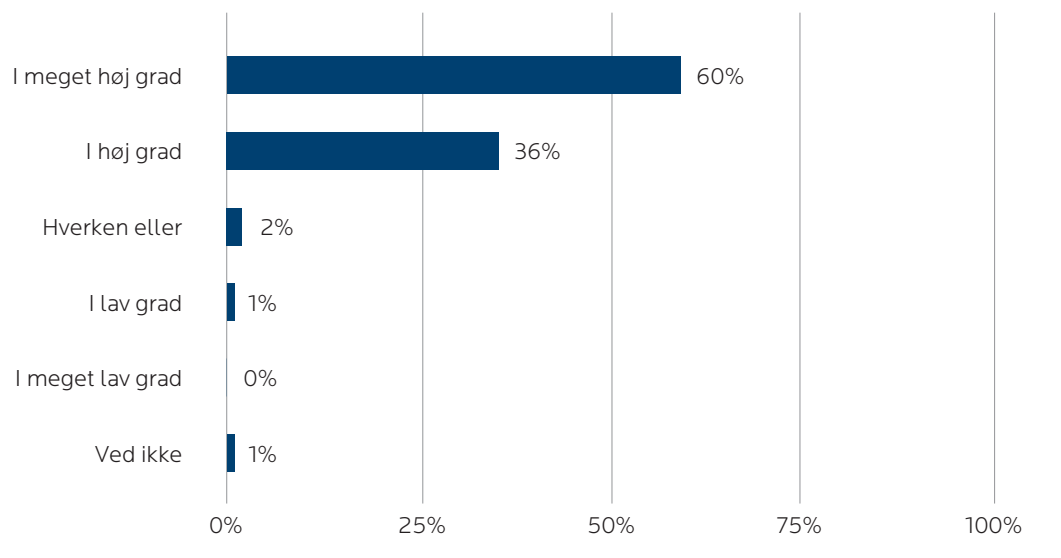
5.3.7 INDFLYDELSERIGE FAKTORER FOR ENDELIGT TILBUD

Der kan være flere forhold, som har indflydelse på, hvilket botilbud en borger ender med at bo i. I det følgende afsnit beskriver vi, hvilke forhold der ifølge sagsbehandlerne er de mest betydningsfulde for, hvor borgerne ender med at bo.

Stort set alle sagsbehandlerne vurderer, at borgerens støttebehov havde meget stor indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo, når de tænker på deres seneste sag. Som det ses i Figur 14, angiver 96 pct. af sagsbehandlerne dette, og det er dermed det mest indflydelsesrige forhold.

FIGUR 14: STØTTEBEHOV

I hvilken grad havde følgende forhold indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo?
- Borgerens støttebehov

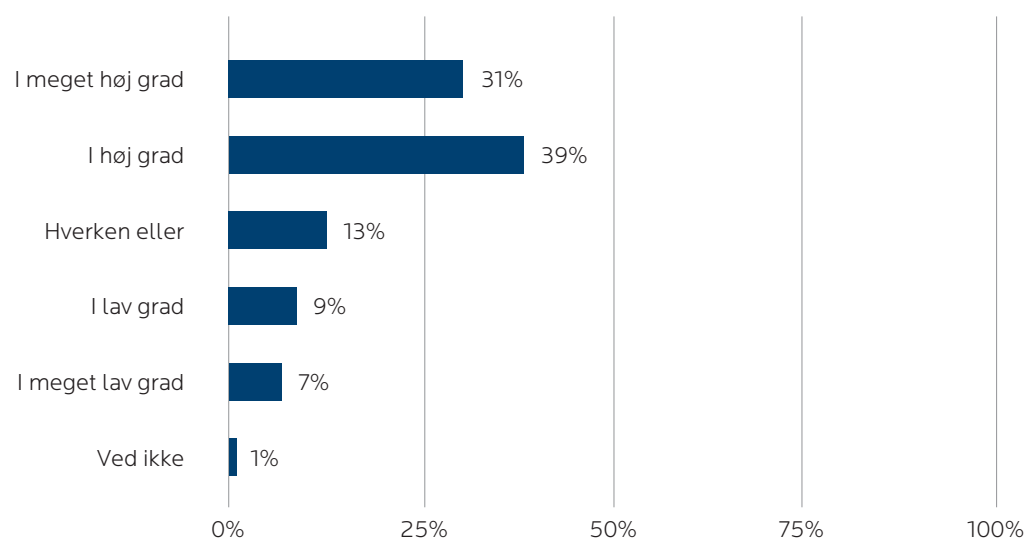

Figurnote: Antal besvarelser: 230.

Dernæst kommer forhold vedrørende ledig kapacitet og borgerens egne ønsker, som omkring to tredjedele af sagsbehandlerne mener, havde stor indflydelse på det endelige tilbud. Således angiver 70 pct. af sagsbehandlerne, at ledig kapacitet i botilbuddet havde stor indflydelse, mens 16 pct. mener, at det kun havde lille indflydelse på borgerens bolig.

FIGUR 15: LEDIG PLADS

I hvilken grad havde følgende forhold indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo?
- Hvilket tilbud som havde ledig kapacitet

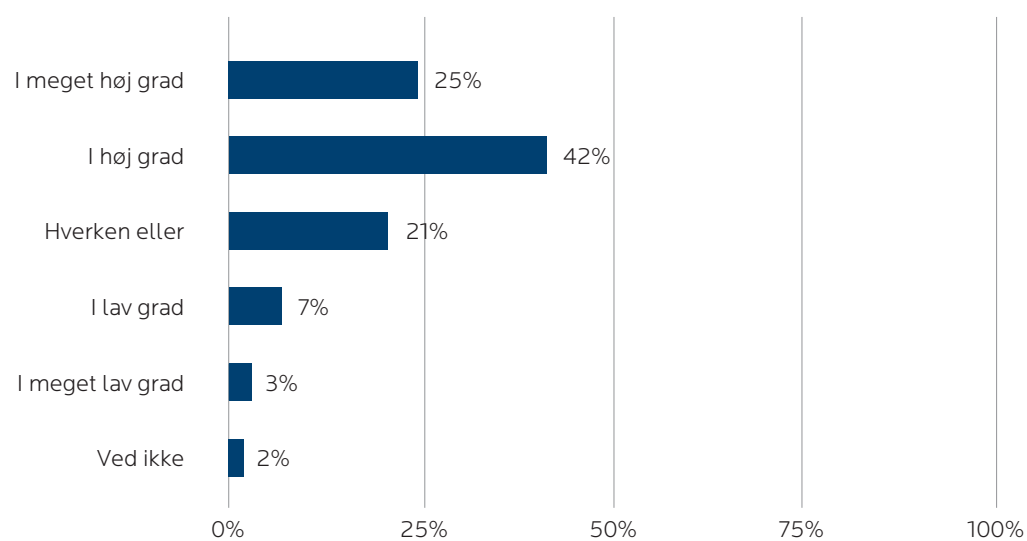

Figurnote: Antal besvarelser: 230.

Omkring to tredjedele af sagsbehandlerne vurderer tilsvarende, at borgerens individuelle ønsker og præferencer havde indflydelse i deres seneste sag. 67 pct. af sagsbehandlerne vurderer, at dette forhold havde høj eller meget høj grad af indflydelse, mens kun 10 pct. angiver det modsatte.

FIGUR 16: BORGERENS ØNSKER

I hvilken grad havde følgende forhold indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo?
- Borgerens individuelle ønsker og præferencer

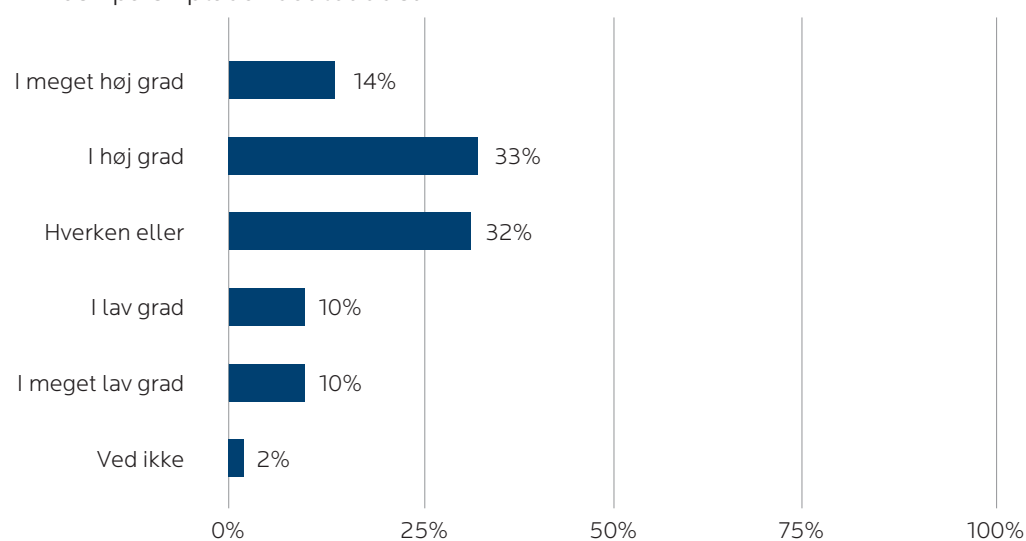

Figurnote: Antal besvarelser: 230.

Færre af sagsbehandlerne, under halvdel, mener, at prisen for en botilbudsplads og placeringen af botilbuddet i borgerens hjemkommune har væsentlig indflydelse på valget af botilbud.

FIGUR 17: PRIS

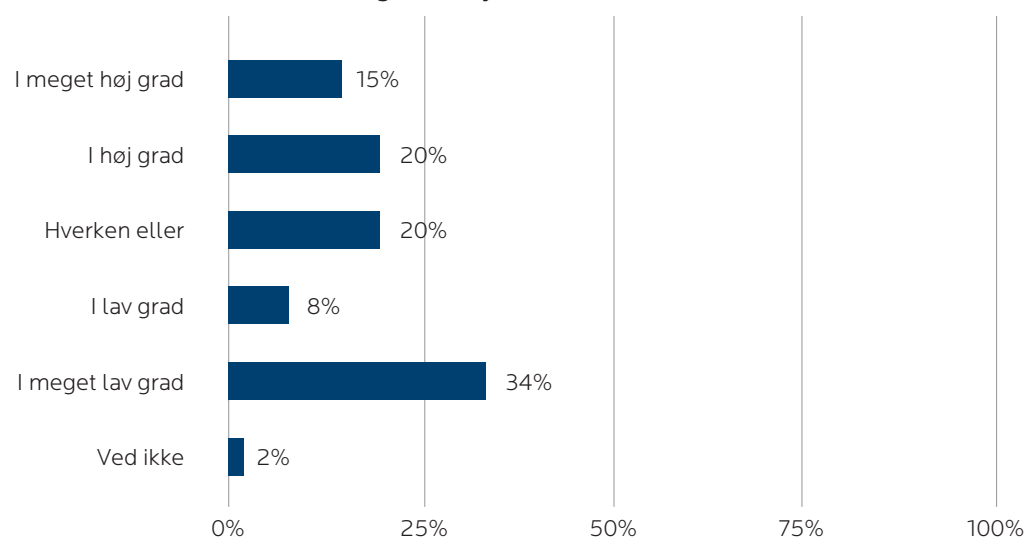
I hvilken grad havde følgende forhold indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo?
- Prisen på en plads i botilbuddet

Figurnote: Antal besvarelser: 230.

FIGUR 18: HJEMKOMMUNE

I hvilken grad havde følgende forhold indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo?
- Botilbuddet hørte under borgerens hjemkommune

Figurnote: Antal besvarelser: 230.

KAPITEL 6

MENNESKERETLIGE PERSPEKTIVER OG ANBEFALINGER

For alle mennesker handler retten til et selvstændigt liv og til at blive inkluderet i lokalsamfundet om at få mulighed for at skabe sit eget hjem i huse og lejligheder, i byer og på landet. At høre til i et lokalsamfund og at bo på en måde, som afspejler egne ønsker og præferencer, er afgørende for muligheden for at leve et selvstændigt liv på trods af en funktionsnedsættelse.

Dette gælder for personer med en funktionsnedsættelse, som kan have brug for støtte i hverdagen, såvel som for alle andre. Kernen i handicapkonventionens artikel 19 er derfor at forhindre isolation og tab af kontrol over eget liv på grund af utilgængelige omgivelser og manglende støtte.

Det frie valg på boligmarkedet er for mange mennesker afhængigt af den enkeltes økonomiske råderum. Det er indlysende, at boligens størrelse, type og beliggenhed er forhold, som kun et fåtal kan vælge frit imellem. Dette gælder både personer med og uden funktionsnedsættelse. Det afgørende i forhold til opfyldelsen af retten til et selvstændigt liv og inklusion i lokalsamfundet er, i hvilket omfang det frie valg er begrænset på grund af selve funktionsnedsættelsen.

Handicapkonventionens artikel 19 er udtryk for et opgør med den historiske tradition med at institutionalisere personer med en funktionsnedsættelse. Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i lokalsamfundet er ikke opfyldt ved at fjerne begrebet institution fra lovgivningen, og handicapkonventionen forpligter Danmark til at sikre udviklingen af et samfund, der generelt understøtter selvbestemmelse og inklusion.

Vi har i de foregående kapitler dels beskrevet det retlige grundlag for tildeling og organisering af botilbudsområdet i Danmark, dels forsøgt at give et indblik i den praktiske virkelighed, når det kommer til visitation til botilbud. Vi har spurgt sagsbehandlerne, og derfor er det deres oplevelser og vurderinger, som er afspejlet i vores resultater. Det har ikke været muligt inden for rammerne af vores undersøgelse også at give et indblik i praksis set fra borgerens perspektiv.

Grundlæggende viser vores resultater to tendenser i sagsbehandlerne opfattelse. På den ene side peger en væsentlig del af sagsbehandlerne på, at borgere inden for målgruppen har høj grad af valgfrihed. På den anden side viser besvarelserne, at et stort mindretal finder, at valgfriheden er begrænset. Resultaterne afspejler

altså, at der i målgruppen af borgere, der bor i et botilbud, eksisterer stor variation af valgfrihed på tværs af sagsbehandlere og bopælskommuner.

Der er blandt sagsbehandlerne enighed om, at borgerens støttebehov er den faktor, som har størst betydning for, hvor borgeren ender med at bo. Dette er særligt tankevækkende set i lyset af, at intentionen med indførelsen af serviceloven var at adskille udmålingen af støtte og tildelingen af botilbud, som beskrevet i kapitlet om lovgivningen for botilbud. Det følger også af handicapkonventionens artikel 19, at netop støttebehovet ikke bør være afgørende for, hvor den enkelte ender med at bo.

Set fra et menneskeretligt perspektiv tyder undersøgelsens resultater på, at der endnu er et stykke vej, inden vi i Danmark er i mål med virkeliggørelsen af, at alle mennesker med handicap kan vælge bolig på lige fod med andre. Virkeliggørelsen af retten til et selvstændigt liv og inklusion i lokalsamfundet for mennesker med en funktionsnedsættelse er en proces, som ikke er færdig. Det er en proces, som forudsætter, at ikke alene botilbuddene ændres, men også at ambitionen om adskillelse af boform og støtte gennemføres fuldt ud. Støtten skal gives på et individuelt grundlag, og støttebehovet må så vidt muligt ikke afskære den enkelte fra selv at vælge sin bolig. Det er derfor vigtigt, at vedtagelsen af serviceloven i 1998 og den formelle ophævelse af institutionsbegrebet ikke bliver en slutsten for udviklingen hen imod opfyldelsen af handicapkonventionens artikel 19, og at det sikres, at såvel lovgivning som praksis understøtter retten til et selvstændigt liv for mennesker med handicap.

I det følgende har vi nærmere redegjort for en række anbefalinger til, hvordan retten til et selvstændigt liv kan styrkes i dansk ret.

6.1 ADSKILLELSE AF BOLIG OG STØTTE

Som det fremgår af afsnit 4.1 om baggrunden for vedtagelsen af serviceloven, overvejede lovgiver i forbindelse med vedtagelsen af serviceloven at placere reglerne om botilbud i almenboligloven, men endte med at beholde reglerne i serviceloven. Dermed blev adskillelsen af boligdelen og servicedelen ikke konsekvent gennemført i lovgivningen. Efterfølgende har der imidlertid været en udvikling, hvor en lang række tilbud er blevet oprettet efter almenboliglovens § 105. Endvidere er der efter praksis som hovedregel ret til frit valg mellem en ældrebolig efter almenboliglovens § 105 og et længerevarende botilbud efter servicelovens § 108. Der har således i praksis i en længere periode været en bevægelse hen imod, at boliger til mennesker med en funktionsnedsættelse, som medfører behov for intensiv støtte, bliver anvist efter almenboligloven på lejelovsvilkår m.v., hvorimod den individuelle støtte bliver bevilget efter serviceloven.

Adskillelsen af bolig og individuel støtte er alt andet lige mere konsekvent gennemført, når boligen bliver anvist som en individuel bolig på lejelovsvilkår.

Derfor er udviklingen fra tildeling af længerevarende botilbud efter serviceloven hen imod anvisning af boliger efter boliglovgivningen i stedet en positiv udvikling, der i praksis kan medføre en højere grad af adskillelse mellem bolig og støtte. Selv når en bolig anvises efter boliglovgivningen, har borgere med en funktionsnedsættelse stadig en individuel ret til en bolig, der er egnet til dem, og hvor deres støttebehov kan tilgodeses.

Imidlertid er udviklingen langt fra i mål. Som resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen angiver, er borgerens støttebehov ofte den væsentligste faktor for, hvor borgeren ender med at bo. Endvidere sker det ofte, at kommunens afslag på en borgers ansøgning om en specifik botilbudsplads er begrundet med, at borgeren ikke passer ind i botilbuddets målgruppe. Dette hænger sammen med lovgivningens krav om, at det valgte botilbud skal kunne imødekomme borgerens behov, som beskrevet i afsnit 4.3 om individuel støtte.

Alle botilbud er kendetegnet ved at være målrettet en eller flere målgrupper, og hertil kommer, som en række sagsbehandlere beskrev i vores undersøgelse, at mange botilbud har defineret en bestemt adfærdstype for botilbuddet og derfor ikke er egnet til borgere, der eksempelvis er udadreagerende eller har særlige støttebehov.

Endvidere er adskillelsen af botilbud og individuel støtte ikke konsekvent gennemført i sociallovgivningen, og beboere i botilbud er i mange henseender ringere stillet, når det kommer til de regler, der har til formål at understøtte selvbestemmelse og indflydelse på tilrettelæggelsen af støtten.

Fordi adskillelsen af botilbud og støtte ikke er blevet gennemført fuldt ud, er det stadig sådan, at mennesker med handicap skal tilhøre bestemte målgrupper for at få adgang til bestemte botilbud. Det er stadig sådan, at et boligskifte også betyder udskiftning af de hjælpere og støttepersoner, der yder individuel støtte. Og det er stadig sådan, at graden og karakteren af funktionsnedsættelsen bliver afgørende for, hvor og med hvem den enkelte kan vælge at bo.

Det betyder, at retten til et selvstændigt liv, herunder retten til at vælge bolig på lige fod med andre, i praksis bliver væsentligt indskrænket, fordi borgerens funktionsnedsættelse og hidtidige adfærd bliver afgørende for, hvilke botilbud der kan vælges imellem.

Selvom der i serviceloven er indført en ret til frit valg, hvad angår varige botilbud, er valgfriheden altså begrænset af graden og karakteren af funktionsnedsættelse og det medfølgende støttebehov, anses af sagsbehandlerne

for at være den væsentligste faktor for valget af botilbud. Hertil kommer de øvrige kriterier, såsom pris og ledige pladser, som beskrevet ovenfor, som også vil begrænse selvbestemmelsen.

En virkeliggørelse af retten til et selvstændigt liv er betinget af, at borgeren så vidt muligt kan modtage den nødvendige individuelle støtte, uanset hvilken boligform den enkelte bor i. Det vil betyde, at mennesker med handicap ikke nødvendigvis vil opleve ændringer i den støtte, de har fået bevilget, når de flytter fra et botilbud til et andet eller flytter hjemmefra.

En adskillelse af botilbud og retten til individuel støtte forudsætter således, at den nødvendige individuelle støtte kan ydes, uanset hvilket botilbud borgeren bor i, og at støtten i langt højere grad følger borgeren og kan ændre sig, når borgerens behov for støtte og præferencer ændrer sig.

Dette vil bidrage til, at visitering til botilbud i højere grad end i dag kan tage udgangspunkt i individuelle præferencer og boligønsker. I dag er det i et vist omfang borgerens funktionsnedsættelse og deraffølgende støttebehov, der er styrende for den enkeltes mulighed for at leve et selvstændigt liv og have indflydelse på eget boligvalg m.v.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER ANBEFALER:

Institut for Menneskerettigheder har følgende anbefalinger med henblik på at styrke beskyttelsen af retten til et selvstændigt liv for mennesker med en funktionsnedsættelse:

1. At Social- og Ældreministeriet tager initiativ til at ændre serviceloven og relateret lovgivning, så det sikres, at valg af bolig reelt adskilles fra tildeling af støtte, herunder:
 - at fortsætte udfasningen af servicelovens § 108 om længerevarende boliger og i stedet anvise og opføre boliger til mennesker med handicap efter (almen)boliglovgivningens regler,
 - at mennesker med omfattende støttebehov sikres en ret til at modtage den individuelt udmålte støtte ved skift af botilbud/boligform, samt
 - at sikre mennesker med handicap, der har brug for omfattende støtte, retten til at have indflydelse på, hvem der skal hjælpe dem og hvornår.

6.2 VALGFRIHED TIL MIDLERTIDIGE BOTILBUD

Midlertidige botilbud efter servicelovens § 107 hører ikke under fritvalgsordningen, og dermed er mennesker med støttebehov, der ikke vurderes at være varige, ringere stillet, for så vidt angår muligheden for indflydelse på valget af botilbud.

Der foreligger ingen national statistik over opholdslængden i midlertidige botilbud efter servicelovens § 107, men de tilgængelige oplysninger peger på, at mange beboere bor i flere år i midlertidige botilbud.⁵⁹

Fritvalgsordningen vedrørende længerevarende botilbud efter servicelovens § 108 indebærer et frit valg til at vælge mellem egnede tilbud, der ikke er væsentligt dyrere end det tilbud, ansøgeren er visiteret til. Selvom botilbud efter serviceloven § 107 er midlertidige, bør det være muligt for ansøgeren at vælge mellem flere egnede tilbud, når prisen ikke varierer væsentligt.

En fritvalgsordning på området for midlertidige botilbud vil ikke føre til frit valg på alle hylder eller blandt alle midlertidige botilbud, men det vil være en væsentlig styrkelse af ansøgerens ret til et selvstændigt liv, herunder indflydelse på valg af bolig.

Fritvalgsordningen bør derfor udbredes til også at omfatte borgere, der visiteres til midlertidige botilbud.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER ANBEFALER:

2. At fritvalgsordningen udvides, så den også gælder for midlertidige botilbud efter servicelovens § 107.

BILAG 1: SPØRGESKEMA

Velkommen til survey om botilbud for personer med funktionsnedsættelser.

Hos Institut for Menneskerettigheder undersøger vi i den kommende tid **den kommunale praksis for visitation til botilbud**. Vi er dog udelukkende interesseret i målgruppen af personer med psykiske, kognitive og fysiske funktionsnedsættelser.

Vi vil bede dig besvare de følgende spørgsmål med afsæt i disse typer botilbud for voksne, som er omfattet af loven om socialtilsyn:

- botilbud til midlertidigt ophold efter servicelovens § 107
- længerevarende botilbud efter servicelovens § 108
- almene boliger efter almenboliglovens § 105.

Din besvarelse bliver behandlet fortroligt og opbevaret efter gældende regler.

Tak for dit bidrag.

Først vil vi gerne bede om en række oplysninger om dit arbejde som sagsbehandler.

Hvilken kommune arbejder du i?

Beskæftiger du dig med opgaver vedrørende visitation til botilbud og behovsvurdering af personer med en psykisk, kognitiv eller fysisk funktionsnedsættelse på din nuværende arbejdsplads?

(1) Ja

(2) Nej

I hvor mange år har du arbejdet som sagsbehandler på dette område?
(Angiv antal)

Hvilke opgaver vedrørende visitation til botilbud og vurdering af støttebehov har du arbejdet med?

(Der kan afgives flere svar.)

(3) Afgørelser om socialpædagogisk bistand (SEL §85)

(4) Afgørelser om ledsagelse (SEL §97)

(7) Afgørelser om midlertidige botilbud (SEL §107)

(8) Afgørelser om længerevarende botilbud (SEL §108)

(6) Afgørelser om almene boliger (ABL §105)

(11) Afgørelser om flytning uden samtykke (SEL §129)

(1) Rådgivning og vejledning til målgruppen samt pårørende

(9) Opfølgning på bevilgede indsatser

(2) Udarbejdelse af funktionsevnevurderinger og handleplaner i forbindelse med visitation af borgere til botilbud

(10) Andet:

Er der nogen krav til sagsbehandlingsprocessen, som sommetider udfordrer dit arbejde med at visitere borgere til botilbud?

(Du kan afgive flere svar)

- (1) Lokal praksis for serviceniveau
- (2) Det politisk fastsatte serviceniveau
- (3) Tidsramme for sagsbehandling
- (4) Prioritering af arbejdsopgaver
- (5) Lovgivning
- (6) Kommunikation
- (7) Ledelse
- (10) Økonomi
- (9) Andet:

Eventuelle bemærkninger (frivilligt at udfylde).

VALGFRIHED

De følgende spørgsmål handler overordnet set om borgere fra din kommune, der har et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse.

Du bedes dog se bort fra servicelovens § 107, da der er ikke frit valg af midlertidige botilbud.

Hvor enig eller uenig er du i følgende.

Borgere fra min kommune, der har et støttebehov grundet en funktionsnedsættelse, har mulighed for selv at vælge ...

	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke
hvor i Danmark, de vil bo (geografi).	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
hvorhenne, de vil bo (storby, provins, landsby).	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
i hvilken afstand til særlige faciliteter, de vil bo (indkøbsmuligheder, offentlig transport, etc.).	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
i hvilken afstand til eget netværk, de vil bo (familie og venner).	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
hvilken boform, de vil bo i (botilbud, egen bolig, opgangs-fællesskab, plejehjem, etc.).	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
hvem, de vil bo med (alene, kæreste, familie, samme handikaptype, samme aldersgruppe).	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

I hvilken grad har borgere med funktionsnedsættelse i din kommune mulighed for at vælge mellem forskellige botilbud?

- (1) I meget høj grad
- (2) I høj grad
- (3) Hverken eller
- (4) I lav grad
- (5) I meget lav grad
- (6) Ved ikke

I hvilken grad har borgere i din kommune mulighed for at få tilbudt en plads i et botilbud, som ikke drives af din kommune?

- (1) I meget høj grad
- (2) I høj grad
- (3) Hverken eller
- (4) I lav grad
- (5) I meget lav grad
- (6) Ved ikke

Eventuelle bemærkninger (frivilligt at udfylde).

Hvor enig eller uenig er du i følgende:

Borgerne i min kommune, som har en funktionsnedsættelse ...

	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke
får den rette vejledning, når de søger en plads i et botilbud.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
er bekendte med reglerne for boligvalg og fritvalgsordning.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
kan tydeligt se, hvilken individuel støtte, der er blevet udmålt til dem i forbindelse med visitation til botilbud.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Eventuelle bemærkninger (frivilligt at udfylde).

DIN SENESTE SAG OM VISITATION TIL BOTILBUD

De følgende spørgsmål handler om din seneste afsluttede sag om visitation til botilbud for en borger fra din kommune. Borgeren skal på besvarestidspunktet være flyttet.

Beskriv borgerens handicaptype.

Hvor boede borgeren før?

- (3) I din kommunes botilbud
- (4) I andet botilbud (i anden kommune, regionalt, privat, selvejende, etc.)
- (1) Hjemme hos familie
- (2) Alene i egen bolig
- (5) Andet:

Hvor flyttede borgeren til?

- (3) I din kommunes botilbud
- (6) I andet botilbud (i anden kommune, regionalt, privat, selvejende, etc.)
- (1) Hjem hos familie
- (2) Alene i egen bolig
- (4) Andet:

Hvor mange forskellige botilbud kunne borgeren vælge imellem?

Angiv antal:

Hvilken type botilbud fik borgeren plads i?

- (1) 105
- (2) 107
- (3) 108
- (4) Ved ikke

Blev borgerens takstniveau ændret i det nye botilbud?

- (1) Nej, takstniveauet forblev uændret
- (2) Ja, takstniveauet blev sænket
- (3) Ja, takstniveauet blev hævet
- (4) Andet

- (5) Ved ikke

Eventuelle bemærkninger (frivilligt at udfylde).

Der kan være flere forhold, som har indflydelse på, hvilket botilbud en borger ender med at bo i.

I hvilken grad havde følgende forhold indflydelse på, hvor borgeren endte med at bo?

(Tænk fortsat på din seneste sag.)

	I meget høj grad	I høj grad	Hverken eller	I lav grad	I meget lav grad	Ved ikke
Hvilket tilbud, som havde ledig kapacitet	(12) ☐	(7) ☐	(8) ☐	(9) ☐	(10) ☐	(11) ☐
Botilbuddet hørte under borgere- rens hjemmekommune	(12) ☐	(7) ☐	(8) ☐	(9) ☐	(10) ☐	(11) ☐
Borgerens individuelle ønsker og præferencer	(12) ☐	(7) ☐	(8) ☐	(9) ☐	(10) ☐	(11) ☐
Borgerens støttebehov	(12) ☐	(7) ☐	(8) ☐	(9) ☐	(10) ☐	(11) ☐
Prisen på en plads i botilbuddet	(12) ☐	(7) ☐	(8) ☐	(9) ☐	(10) ☐	(11) ☐

Eventuelle bemærkninger (frivilligt at udfylde).

AFSLAG OM BOTILBUD

Har du inden for de seneste 12 måneder ...

	Ja	Nej	Ved ikke
oplevet at en borger selv har afslået et tilbud om en botilbudsplads?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
givet afslag til en borger på en ansøgning om en bestemt botilbudsplads?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

Hvad er de hyppigste grunde til, at borgeren afslår tilbuddet?

- (1) Borger ønsker at bo tættere på familie og socialt netværk
- (7) Borger ønsker at bo i et specifikt geografisk område
- (2) Utilfredshed med boligen (størrelse, etage, åben/lukket matrikel, etc.)
- (3) Utilfredshed med tilbuddet (antal samboer, faciliteter, interne tilbud, pædagogik etc.)
- (4) Utilfredshed med tilbuddets målgruppe (alder, handicaptypen, etc.)
- (5) Borger ønsker ikke at bo sammen med specifikke personer i det tilbudte botilbud
- (6) Borger ønsker udelukkende plads på et specifikt tilbud
- (8) Andet

Beskriv, hvad der typisk vil ske, når en borger afslår et tilbud om en bestemt plads i et botilbud?

(Gerne i stikord)

Hvad er de hyppigste grunde til, at du har givet afslag på en borgers ansøgning til et bestemt botilbud? (frivilligt at udfylde).

DIN KOMMUNE

Har du i din kommune mulighed for at visitere ekstra hjælp eller tillægsydelser til borgeren i forhold til standardtakster i botilbuddet?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke

Hvor lang tid venter borgere i din kommune generelt set, før de tilbydes en botilbudsplads første gang?

- (1) Mindre end 1 måned
- (4) 1-3 måneder
- (2) 3-6 måneder
- (3) 6 måneder og derover
- (5) Ved ikke

Eventuelle bemærkninger (frivilligt at udfylde).

Har du inden for de seneste 12 måneder oplevet, at en borger - mod sin vilje - måtte flytte fra sit botilbud på grund af et ændret støttebehov?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke

Uddyb gerne (frivilligt at udfylde).

UDDYBENDE KOMMENTARER

Du har her mulighed for at uddybe dine svar.
(frivilligt at udfylde)

Må vi kontakte dig i tilfælde af opfølgende spørgsmål?

Skriv din e-mail her:

LITTERATURLISTE

LOVE

Bekendtgørelse af lov om almene boliger mv. nr. 119 af 1. februar 2019.

Bekendtgørelse af lov om leje nr. 227 af 9. marts 2016.

Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område nr. 656 af 15. juni 2011.

Bekendtgørelse af lov om social service nr. 1287 af 28. august 2020.

Lov nr. 454 af 10. juni 1997 om social service.

Lov nr. 498 af 1. maj 2019 om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v.

BEKENDTGØRELSER

Bekendtgørelse nr. 1387 af 12. december 2006 om betaling for botilbud efter §§ 107 og 108 i lov om social service samt flytteret i forbindelse med botilbud efter § 108.

Bekendtgørelse nr. 715 af 19. juni 2013 om lejerettigheder til beboere i visse botilbud efter serviceloven.

Bekendtgørelse nr. 1558 af 19. december 2013 om Tilbudsportalen.

LOVFORSLAG SOM FREMSAT

Folketingstidende 1996/97, tillæg A, L 229, F.T.L om social service som fremsat.

VEJLEDNINGER

Vejledning nr. 14 af 15. februar 2011 om botilbud mv. (vejledning nr. 4 til serviceloven).

Vejledning nr. 10325 af 12. december 2017 om kontant tilskud til ansættelse af hjælpere og borgerstyret assistance.

Vejledning nr. 10172 af 15. december 2019 om botilbud m.v. til voksne.

Social- og Indenrigsministeriet (2016): Vejledning om sammenhæng mellem borgerens visitationsgrundlag og boformens juridiske grundlag.

FOLKETINGSSPØRGSMÅL

Social- og Indenrigsudvalget 2015-16. SOU Alm. del. Spørgsmål nr. 143 af 25. januar 2016.

AFGØRELSER

Ankestyrelsens principafgørelse C2203 om socialpædagogisk bistand m.v. Kendelse nr. 20212 af 7. maj 2003.

Ankestyrelsens principafgørelse 165-10 om botilbud m.v. Kendelse nr. 10343 af 31. august 2010.

Ankestyrelsens principafgørelse 53-13 om personkreds, magtanvendelse m.v. Kendelse nr. 9713 af 2. april 2013.

Ankestyrelsens principafgørelse 72-14 om botilbud mv. Kendelse nr. 9950 af 25. november 2014.

Ankestyrelsens principafgørelse 41-15 om længerevarende botilbud m.v. Kendelse nr. 9890 af 9. juli 2015.

Ankestyrelsens principafgørelse 19-17 om socialpædagogisk støtte m.v. Kendelse nr. 9457 af 18. maj 2017.

Ankestyrelsens principafgørelse 18-18 om borgerstyret personlig assistance m.v. Kendelse nr. 9327 af 9. maj 2018.

INTERNATIONALE KILDER

CRPD Committee (2012): Communication No. 3/2011, H.M. v. Sweden, Views adopted on 19 April 2012.

CRPD Committee (2014): Concluding observations on the initial report of Denmark, CRPD/C/DNK/CO/1, 30 October 2014.

CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017.

FN's handicapkonvention. FN's konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap.

UN Office of the High Commissioner for Human Rights (2014): Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community, A/HRC/28/37.

LITTERATUR, RAPPORTER OG VIDENSKABELIGE ARTIKLER

Amilon, A. m.fl. (2017): *Personer med handicap – hverdagsliv og levevilkår 2016*. København. VIVE – Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/6831/1021212>.

Ankestyrelsen (2017): *Ankestyrelsens undersøgelse af fire kommuners visitation til længerevarende botilbud*. Tilgængelig på: <https://ast.dk/publikationer/ankestyrelsens-undersogelse-af-fire-kommuners-visitation-til-laengerevarende-botilbud>.

Ankestyrelsen (2021): *Visitation til botilbud – Eksempler på praksis og overvejelser fra seks kommuner*. Tilgængelig på: <https://ast.dk/publikationer/seks-kommuners-praksis-og-overvejelser-ved-visitation-til-botilbud>.

Bengtson, S. og Kristensen, L. K. (2006): *Særforsorgens Udlægning – Et litteraturstudie*. København. Socialforskningsinstituttet. Tilgængelig på: https://pure.vive.dk/ws/files/259006/0608_Saerforsorgens_udlaegning.pdf.

Bengtsson, S. og Stigaard, D. L. (2011): *Aktuel skandinavisk og britisk handicapforskning. En kortlægning af miljøer*. København. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:44. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/4531/273803>.

Billing, C. D og Rasmussen, N. B. (2020): *Artikel: Botilbud skal matche borgerens behov. I: Nyt fra Ankestyrelsen nr. 3, april 2015*. Tilgængelig på: <https://ast.dk/social/artikler/hjaelp-til-handicappede-og-aeldre/botilbud-skal-matche-borgerens-behov>.

COWI og Socialt Udviklingscenter SUS (2002): *Evaluering af erfaringerne med institutionsbegrebets ophævelse på handicapområdet, 1998-2002*. Socialministeriet. Tilgængelig på: <https://viden.sl.dk/media/7325/evaluering-af-erfaringerne.pdf>.

Dalsgaard, C. og Dørken, R. (2013): *Et nærmere blik på botilbudsområdet*. København. KORA – Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/8543/2035109>.

Deloitte (2020): *Kvalitativ analyse af kommunernes rolle som købere af botilbudspladser til voksne*. Tilgængelig på: <https://simb.dk/media/37861/kommunernes-rolle-som-kobere-af-botilbudspladser-til-voksne.pdf>.

Det Centrale Handicapråd (2002): *Dansk handicappolitik. Lige muligheder gennem dialog*. København. Det Centrale Handicapråd. Tilgængelig på: <https://viden.sl.dk/media/7269/danskhandicappolitik.pdf>.

Goffman, E. (1961): *Asylums: essays on the social situation of mental patients and other inmates*. New York. Anchor Books.

Hvidovre Kommune (2018): *Afdækkende analyse af midlertidige botilbud på det specialiserede voksenområde (§107 SEL)*. Center for Handicap og Psykiatri. Tilgængelig på: <https://www.hvidovre.dk/~media/ESDH/committees/92/1578/52401.ashx>.

Jensen, E. N. (2011): *Selvbestemmelse og tvungne fællesskaber*. I: Schaumburg-Müller, S. og Vedsted-Hansen, J. (red.), *Ret, Individ og Kollektiv*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Kohl, K. S. m.fl. (2021): *Inddragelse og tillid i mødet mellem kommunerne og borgere med handicap – En gap-analyse for Det Centrale Handicapråd*. København. VIVE – Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/16095/5568146>.

Rasmussen, P. S. m.fl. (2020): *Kvalitet på botilbud – Et litteraturstudie om kvalitet på botilbud for mennesker med psykiske vanskeligheder*. Odense. VIVE – Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og Socialstyrelsen. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/15212/4503315>.

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Brug af botilbud i andre kommuner*. Velfærdspolitisk analyse nr. 26, september 2020. Tilgængelig på: https://sim.dk/media/38294/vpa_brug_af_botilbud_i_andre_kommuner_t.pdf.

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Geografisk dækning af tilbud på det specialiserede socialområde*. Velfærdspolitisk analyse nr. 25, september 2020. Tilgængelig på: https://sm.dk/media/8434/vpa_geografisk_daekning_af_tilbud_paa_det_specialiserede_socialomraade_t.pdf.

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Størrelse og virksomhedsformer for specialiserede sociale tilbud*. Velfærdspolitisk analyse nr. 24, september 2020. Tilgængelig på: https://sm.dk/media/8435/vpa_stoerrelse_og_virksomhedsformer_for_specialiserede_sociale_tilbud_t.pdf.

- 1 Amilon, A. m.fl. (2017): *Personer med handicap – hverdagsliv og levevilkår 2016*. København. VIVE – Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/6831/1021212>;
Det Centrale Handicapråd (2002): *Dansk handicappolitik. Lige muligheder gennem dialog*. København. Det Centrale Handicapråd. Tilgængelig på: <https://viden.sl.dk/media/7269/danskhandicappolitik.pdf>;
Bengtsson, S. og Stigaard, D. L. (2011): *Aktuel skandinavisk og britisk handicapforskning. En kortlægning af miljøer*. København. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:44. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/4531/273803>.
- 2 Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Brug af botilbud i andre kommuner. Velfærdspolitisk analyse nr. 26, september 2020*. Tilgængelig på: https://sim.dk/media/38294/vpa_brug_af_botilbud_i_andre_kommuner_t.pdf.
- 3 Rasmussen, P. S. m.fl. (2020): *Kvalitet på botilbud – Et litteraturstudie om kvalitet på botilbud for mennesker med psykiske vanskeligheder*. Odense. VIVE – Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og Socialstyrelsen.
- 4 Optællingen af botilbud og botilbudslignende tilbud stammer fra Social- og Indenrigsministeriets velfærdspolitiske analyse nr. 24 og omfatter: *lejeloven* (lejemålsloven), *almenboligloven* (almen bolig til særlige udsatte grupper, ABL § 149a, SUL § 141; almen plejebolig, ABL § 5, stk. 2; almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105, stk. 1; almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105, stk. 2; bofællesskab, ABL § 3, stk. 2, og § 5, stk. 3); *serviceloven* (længerevarende botilbud, § 108; sikret botilbud, § 108; midlertidigt botilbud, § 107; rehabiliteringstilbud, § 107). Heraf er langt de fleste ABL § 105, SEL § 107 og § 108, hvilke er de paragraffer vi fokuserer på i denne rapport. Se Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Størrelse og virksomhedsformer for specialiserede sociale tilbud. Velfærdspolitisk analyse nr. 24, september 2020*. Tilgængelig på: https://sm.dk/media/8435/vpa_stoerrelse_og_virksomhedsformer_for_specialiserede_sociale_tilbud_t.pdf.
- 5 Se Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Størrelse og virksomhedsformer for specialiserede sociale tilbud. Velfærdspolitisk analyse nr. 24, september 2020*, s. 40. Tilgængelig på: https://sm.dk/media/8435/vpa_stoerrelse_og_virksomhedsformer_for_specialiserede_sociale_tilbud_t.pdf.
- 6 Ibid., s. 5.

- 7 Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Geografisk dækning af tilbud på det specialiserede socialområde. Velfærdspolitisk analyse nr. 25, september 2020.* Tilgængelig på: https://sm.dk/media/8434/vpa_geografisk_daekning_af_tilbud_paa_det_specialiserede_socialomraade_t.pdf.
- 8 Dalsgaard, C. og Dørken, R. (2013): *Et nærmere blik på botilbudsområdet.* København. KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/8543/2035109>.
- 9 Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Brug af botilbud i andre kommuner. Velfærdspolitisk analyse nr. 26, september 2020.* Tilgængelig på: https://sim.dk/media/38294/vpa_brug_af_botilbud_i_andre_kommuner_t.pdf.
- 10 Dalsgaard, C. og Dørken, R. (2013): *Et nærmere blik på botilbudsområdet.* København. KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/8543/2035109>.
- 11 Ibid.
- 12 Deloitte (2020): *Kvalitativ analyse af kommunernes rolle som købere af botilbudspladser til voksne.* Tilgængelig på: <https://simb.dk/media/37861/kommunernes-rolle-som-koebere-af-botilbudspladser-til-voksne.pdf>.
- 13 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 1.
- 14 Med bistandslovens ikrafttræden i 1976 blev ansvaret for oprettelse og drift af de sociale institutioner decentraliseret. Herefter begyndte endvidere udflytningen af nogle af de bedst fungerende mennesker med udviklingshæmning fra centralinstitutionerne til egen bolig eller bofællesskaber. COWI og Socialt Udviklingscenter SUS (2002): *Evaluering af erfaringerne med institutionsbegrebets ophævelse på handicapområdet, 1998-2002.* Socialministeriet, s. 37. Tilgængelig på: <https://viden.sl.dk/media/7325/evaluering-af-erfaringerne.pdf>. Desuden skete der med udlægningen af særfor sorgen i 1980 ikke alene en administrativ ændring, hvorefter ansvaret for særfor sorgen blev flyttet fra staten til amtskommunerne, de store institutioner blev også erstattet af mange mindre boenheder, og man sigtede derefter efter, at forholdene for handicappede i det hele taget skulle blive så normale som muligt. Bengtson, S. og Kristensen, L. K. (2006): *Særfor sorgens Udlægning – Et litteraturstudie.* København. Socialforskningsinstituttet. Tilgængelig på: https://pure.vive.dk/ws/files/259006/0608_Saerfor_sorgens_udlaegning.pdf.
- 15 Se endvidere handicapkonventionens præambel, litra n, hvorefter deltagerstaterne anerkender vigtigheden af, at personer med handicap har ret til personlig autonomi og uafhængighed, herunder frihed til at træffe egne valg, samt princippet i handicapkonventionens artikel 3, litra a, hvor det fremgår, at en af konventionens principper er respekt for menneskets naturlige værdighed, personlige autonomi, herunder frihed til at træffe egne valg, og uafhængighed af andre personer.
- 16 Handicapkonventionens artikel 19, jf. artikel 4, litra b og d, samt stk. 2.

- 17 Handicapkonventionens artikel 19, litra a. Se også UN Office of the High Commissioner for Human Rights (2014): Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community. A/HRC/28/37, para. 15.
- 18 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 17 og 25.
- 19 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 25.
- 20 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 16 (c) og para. 97 (g og i).
- 21 UN Office of the High Commissioner for Human Rights (2014): Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community, A/HRC/28/37, para. 25.
- 22 UN Office of the High Commissioner for Human Rights (2014): Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community, A/HRC/28/37, para. 21; CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 16, litra c.
- 23 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 16, litra c. Se også UN Office of the High Commissioner for Human Rights (2014): Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community, A/HRC/28/37, para. 21-22.
- 24 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 16, litra c.
- 25 Goffman, E. (1961): *Asylums: essays on the social situation of mental patients and other inmates*. New York. Anchor Books, s. xiii. Samfundsteoretikeren Erving Goffman (1922-82) er kendt for sin teori om "totalinstitutioner" fra bogen *Asylums* fra 1961. Han definerer en "totalinstitution" på følgende måde:
A total institution may be defined as a place of residence and work where a large number of like-situated individuals, cut off from wider society for an appreciable period of time, together lead an enclosed formally administered round of life."
- 26 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 16, litra c.
- 27 UN Office of the High Commissioner for Human Rights (2014): Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community, A/HRC/28/37, para. 28.
- 28 Handicapkonventionens artikel 19, litra b.
- 29 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 29-30. Se også CRPD Committee (2012): Communication No. 3/2011, H.M. v. Swe-

- den, Views adopted on 19 April 2012, para 8.9, hvor Handicapkomitéen fandt, at afvisning af en byggetilladelse til en indendørs hydraulisk pool i klagerens hjem fratog klageren adgangen til hydroterapi, som var den eneste form for støtte, som kunne sikre hende et liv, hvor hun blev inkluderet i lokalsamfundet. Afvisning af byggetilladelsen fik den effekt, at klageren måtte tage ophold på en specialiseret institution. Handicapkomitéen konkluderede på denne baggrund, at klagers rettigheder efter artikel 19, litra b, var blevet krænket.
- 30 CRPD Committee (2017): General comment No. 5 on living independently and being included in the community, CRPD/C/GC/5, 27 October 2017, para. 42.
- 31 Ud over at sikre retten til valg af boform og bofælle samt adgang til støtte i hjemmet indebærer artikel 19, litra c, at samfundets tilbud og faciliteter til den almene befolkning er tilgængelige for personer med handicap på lige fod med andre og tager hensyn til deres behov.
- 32 Folketingstidende 1996/97, tillæg A, L 229, F.T.L om social service som fremsat, afsnit 5, s. 4924. Tilgængelig på: https://www.folketingstidende.dk/samling/19961/lovforslag/L229/19961_L229_som_fremsat.pdf.
- 33 Folketingstidende 1996/97, tillæg A, L 229, F.T.L om social service som fremsat, afsnit 6.5 om botilbud, s. 4935. Tilgængelig på: https://www.folketingstidende.dk/samling/19961/lovforslag/L229/19961_L229_som_fremsat.pdf.
Lov nr. 454 af 10. juni 1997 om social service. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=85035&exp=1>.
- 34 CRPD Committee (2014): Concluding observations on the initial report of Denmark, CRPD/C/DNK/CO/1, 30 October 2014, para. 42-43.
- 35 Ifølge § 108 kan botilbud efter § 108 målrettes personer under 35 år med henblik på at understøtte, at personerne kan leve et ungdomsliv.
- 36 Se bl.a. Social- og Indenrigsministeriet (2016): Vejledning om sammenhæng mellem borgerens visitationsgrundlag og boformens juridiske grundlag. Vejledningen er ikke nummereret, men er tilgængelig på: <https://www.ft.dk/samling/20161/almdel/sou/bilag/61/1693154.pdf>, samt Ankestyrelsen (2017): *Ankestyrelsens undersøgelse af fire kommuners visitation til længerevarende botilbud*. Tilgængelig på: <https://ast.dk/publikationer/ankestyrelsens-undersogelse-af-fire-kommuners-visitation-til-laengerevarende-botilbud>.
- 37 Vejledning nr. 14 af 15. februar 2011 om botilbud mv. (vejledning nr. 4 til serviceloven), s. 32 ff. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/mt/2011/14>.
- 38 Bekendtgørelse nr. 1287 af 28. august 2020 af lov om social service, § 111. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1287>; Bekendtgørelse nr. 715 af 19. juni 2013 om lejerettigheder til beboere i visse botilbud efter serviceloven. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2013/715>.
- 39 Lov nr. 498 af 1. maj 2019 om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v., § 5, nr. 9. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/498>.
- 40 Ankestyrelsens principafgørelse 72-14 om botilbud mv. Kendelse nr. 9950 af 25. november 2014. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=166103>
Se også Social- og Indenrigsudvalget 2015-16. Spørgsmål nr. 143 af 25. januar

2016. Tilgængelig på: <http://www.ft.dk/samling/20151/almdel/sou/spm/143/svar/1298165/1597218/index.htm>.
- 41 Almenboliglovens § 58 a; Bekendtgørelse nr. 1387 af 12. december 2006 om betaling for botilbud efter §§ 107 og 108 i lov om social service samt flytteret i forbindelse med botilbud efter § 108, § 15. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2006/1387>; Ankestyrelsens principafgørelse 41-15 om længerevarende botilbud m.v. Kendelse nr. 9890 af 09. juli 2015. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=173317>; Vejledning nr. 10172 af 15. december 2019 om botilbud m.v. til voksne, kapitel 19. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2019/10172>.
- 42 Tilbudsportalen er oprettet i medfør af serviceloven § 14. Bekendtgørelse nr. 1558 af 19. december 2013 om Tilbudsportalen. Tilgængelig på: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:k6RXYIiY1qcJ:https://www.retsinformation.dk/api/pdf/161010+&cd=1&hl=da&ct=clnk&gl=dk>.
- 43 Ankestyrelsens principafgørelse 165-10 om botilbud m.v. Kendelse nr. 10343 af 31. august 2010. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=153246>.
- 44 Ankestyrelsens principafgørelse 165-10 om botilbud m.v. Kendelse nr. 10343 af 31. august 2010. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=153246>. Se også Ankestyrelsens principafgørelse 53-13 om personkreds, magtanvendelse m.v. Kendelse nr. 9713 af 2. april 2013. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=160348>.
- 45 Ankestyrelsens principafgørelse 165-10 om botilbud m.v. Kendelse nr. 10343 af 31. august 2010. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=153246>.
- 46 Servicelovens § 93.
- 47 Vejledning nr. 10325 af 12. december 2017 om kontant tilskud til ansættelse af hjælpere og borgerstyret assistance, pkt 1. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2017/10325>, samt Ankestyrelsens principafgørelse 18-18 om borgerstyret personlig assistance m.v. Kendelse nr. 9327 af 9. maj 2018. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2018/9327>.
- 48 Ankestyrelsens principafgørelse 19-17 om socialpædagogisk støtte m.v. Kendelse nr. 9457 af 18. maj 2017. Tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2017/9457>, og Ankestyrelsens principafgørelse C2203 om socialpædagogisk bistand m.v. Kendelse nr. 20212 af 7. maj 2003. Tilgængelig på: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:EVUAYD5GHYMJ:https://www.retsinformation.dk/api/pdf/154340+&cd=1&hl=da&ct=clnk&gl=dk>.
- 49 Dalsgaard, C. T. m.fl. (2019): *Det specialiserede voksenområde – Inspiration til den økonomiske styring*. København. VIVE – Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, s. 45. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/11687/2354192>.
- 50 Ankestyrelsen (2021): *Visitation til botilbud – Eksempler på praksis og overvejelser fra seks kommuner*. Tilgængelig på: <https://ast.dk/publikationer/seks-kommuners-praksis-og-overvejelser-ved-visitation-til-botilbud>.
- 51 Jf. lov om retssikkerhed og administration på de sociale område § 4 og servicelovens § 1, stk. 3, 2. punktum.

- 52 Kohl, K. S. m.fl. (2021): *Inddragelse og tillid i mødet mellem kommunerne og borgere med handicap – En gap-analyse for Det Centrale Handicapråd*. København. VIVE – Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, s. 7. Tilgængelig på: <https://www.vive.dk/media/pure/16095/5568146>.
- 53 Deloitte (2020): *Kvalitativ analyse af kommunernes rolle som købere af botilbudspladser til voksne*. Tilgængelig på: <https://simb.dk/media/37861/kommunernes-rolle-som-kobere-af-botilbudspladser-til-voksne.pdf>.
- 54 Ankestyrelsen (2021): *Visitation til botilbud – Eksempler på praksis og overvejelser fra seks kommuner*. Tilgængelig på: <https://ast.dk/publikationer/seks-kommuners-praksis-og-overvejelser-ved-visitation-til-botilbud>.
- 55 Ibid.
- 56 Ibid.
- 57 Billing, C. D. og Rasmussen N. B. (2020): *Artikel: Botilbud skal matche borgerens behov. I: Nyt fra Ankestyrelsen nr. 3, april 2015*. Tilgængelig på: <https://ast.dk/social/artikler/hjaelp-til-handicappede-og-aeldre/botilbud-skal-matche-borgerens-behov>.
- 58 Jensen, E. N. (2011): *Selvbestemmelse og tvungne fællesskaber. I: Schaumburg-Müller, S. og Vedsted-Hansen, J. (red.), Ret, Individ og Kollektiv*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- 59 Hvidovre Kommune (2018): *Afdækkende analyse af midlertidige botilbud på det specialiserede voksenområde (§107 SEL)*. Center for Handicap og Psykiatri. Tilgængelig på: <https://www.hvidovre.dk/~media/ESDH/committees/92/1578/52401.ashx>.

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER